ВІСНИК
ПРОГРАМ ШКІЛЬНИХ ОБМІНІВ

11
2002

Події, конкурси, оголошення, гранти	*2, 5, 24*
Сучасний світ, стереотипи і англійська мова	*4, 25, 26*
Плануємо цікаву роботу	*6, 14*
Корисні поради	*7, 10*
Відгуки учасників програм	*12, 13, 23*
Громадянська освіта	*8, 28, 30*
Листи з Америки	*15*

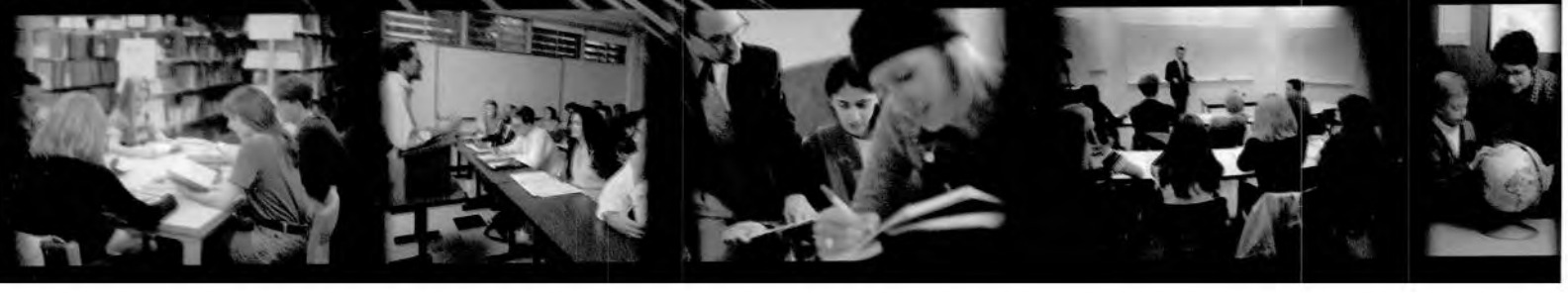

Нагородження регіональних переможців програми «Українсько-американські премії За досягнення у викладанні»

5 квітня 2002 року

Звернення п. Іванни М.К. Рійд, директора American Councils в Україні

Пане посол, представники Міністерства освіти і науки України, колеги з Відділу преси, освіти та культури Посольства США в Україні, друзі, а найголовніше — дорогі вчителі!

Від імені American Councils я хочу запросити вас на цю церемонію, а також привітати всіх вчителів, які знаходяться сьогодні тут завдяки своїм досягненням. Ми вітаємо вчителів, які взяли участь у нашому конкурсі, а також передаємо найщиріші вітання 90 регіональним фіналістам шостого щорічного конкурсу "Українсько-американські премії за досягнення у викладанні".

Я хотіла би подякувати всім, хто допоміг American Councils проводити цю програму, а саме:

- Бюро з питань освіти та культури Державного Департаменту США та Відділу преси, освіти та культури Посольства США в Україні не тільки за фінансування цієї програми, а також за визнання впливу програми і збільшення числа регіональних і національних фіналістів (відповідно з 75 до 90, та з 15 до 20);
- Міністерству освіти і науки України за підтримку участі вчителів у конкурсі, а також за визнання праці вчителів і за розуміння важливості поліпшення приміщень класів та вдосконалення навчальних планів;
- засобам масової інформації за допомогу у поширенні інформації про цей конкурс по всій Україні;
- усім членам відбіркових комісій, чий мудрий вибір визначив групу людей, яких ми сьогодні вітаємо;
- працівникам American Councils, які здійснюють цю програму у Вашингтоні та в Україні (особливо Христині Пенджолі-Вітович, Олені Донцовій, Каті Горішній) за їхню видатну організаційну роботу;
- а також, звичайно, видавництву "Веселка" за те, що вони ласкаво дозволи використати це приміщення, і тому ми можемо провести офіційну частину у відносному комфорті.

Нещодавно, коли я проводила співбесіди з українськими студентами для іншої програми, я запитала майбутніх учителів, чому вони вирішили обрати професію, яка в усьому світі відома за високі вимоги до працівників, важку працю і низьку платню. Усі, без винятку відповіли, що хотіли б розділити з іншими свою любов до навчання і зробити щось позитивне для своєї країни. Наснагою були не гроші, а відданість знанням, розуміння зв'язку між опікою та зростанням. Це ваша спадщина, і вона — у цих юнаках і дівчатах. Їхній запал та відданість показує ваш вплив на тих людей, яких ви навчаєте. Дозвольте привітати вас ще раз і побажати успіхів у наступному етапі цієї програми.

Привітання п. Карлоса Паскуаля, надзвичайного і повноважного посла США в Україні

Я хотів би поділитися з вами декількома міркуваннями. По-перше, хочу поздоровити вас, тому що ви вже виконали значну роботу у представленні ваших досягнень як вчителів, як людей, що переймаються долею вашої країни, долею ваших учнів — ви спромоглися приїхати сюди як фіналісти програми "Українсько-американські премії за досягнення у викладанні".

Я в Україні перебуваю вже майже півтора року, а відвідував вашу країну ще з 1993 року. Одним із аспектів, який я вивчив, це те, що, можливо, найбільшим ресурсом є ваші люди. Ви маєте людей обдарованих, турботливих, які дивляться вперед, які є відданими справі. І ці люди є саме тим фундаментальним ресурсом, який з часом перетворить цю країну у кращу і могутнішу, який змусить український народ усвідомити, що Україна є частиною Європи і взаємопов'язана зі світовою спільнотою.

І викладачі мають великий обов'язок у цьому контексті, тому що вони формують сподівання, погляди і ставлення багатьох генерацій усіх тих людей, з якими щодня працюють. І від того, як ви використовуєте освітній процес, залежатиме трансформація свідомості та світогляд учня. Ви можете допомогти йому змінитися і стати не тим, хто просто проходить через освітній процес і запам'ятовує уроки життя, що продиктовані йому, ви допоможете йому вирости тим, хто думає, ставить запитання, хто цікавиться життям, хто намагається зробити щось краще, хто думає поза межами власного "Я", думає про спільноту. І коли я пригадую власну освіту, то згадую вчителів та інших людей, які допомогли мені думати не тільки про себе, але й про те суспільство, в якому я жив. Ви знаєте, мені важко зараз пригадати усі ті предмети, що я вивчав у середній школі чи в університеті. Але я пам'ятаю вчителів, які навчили мене думати по-іншому, які навчили мене дивитися на життя по-іншому і примусили мене вірити і розуміти, що в житті важливим є не якийсь конкретний урок з якогось предмета, і не оцінка, а те, чи зрозумів ти себе у цьому процесі, чи зрозумів ти, як належить ставитися до інших учнів, до родини та громади. І в цьому сенсі я вас дуже поважаю. Адже щодня ви працюєте з учнями і маєте можливість надихати їх робити більше і краще для вашої країни.

Я вітаю вас і розумію, що тільки 20 осіб з 90 далі братимуть участь у цій програмі, перебуваючи на стажуванні у США, тому бажаю вам удачі. Звичайно, хотілося б, щоби ми могли направити 90 осіб за цією програмою обміну. Бо ви цього варті!

Я запитав деяких моїх колег про досвід з минулого і хочу вам дещо зачитати про тих, хто переміг у цій програмі обміну, про те, як вони використали досвід цієї програми, про обладнання і матеріали, що вони отримали, а також про сам обмін для того, щоб удосконалити роботу в їхніх громадах.

Людмила Арютова з Житомира заснувала "Клуб глобальної турботи". У цьому клубі учні збирають продукти харчування та одяг для літніх, бідних громадян, для дітей-сиріт, а також проводять інші благодійні заходи у громаді.

Любов Железняк працювала з волонтером Корпусу миру у Миргороді. Вони створили семінар і посібник, який називається "Лідерство — це дія" і використовують його для того, щоби навчати вчителів передавати навички лідера їхнім учням. І разом з волонтерами Корпусу миру ці семінари проходять у 15 школах різних регіонів України.

Ще один приклад. Пані Вальчук з Ковельської гімназії разом з партнером із США втілила програму, частиною якої є створення команд здорових учнів і учнів, які хворіють на церебральний параліч для того, щоби допомогти і здоровим і хворим краще зрозуміти, як можна жити із захворюванням.

Або інший приклад — Катерина Безілля з Ужгорода організувала групу підлітків, які виступають проти розповсюдження СНІДу. Ця проблема актуальна у тій громаді. Можна навести й інші приклади.

Я хочу сказати, що ви продемонстрували ваші досягнення через те, що ви робите у класі, через те, що ви робите поза школою. І це — важливо.

Я закликаю вас якнайкраще використовувати отримані матеріали та обладнання. А для тих із вас, хто перебуватиме у США за програмами обмінів, я сподіваюсь, що це допоможе вам віднайти нові ідеї, і що ви, в свою чергу, принесете свої ідеї і навчите нас. Коли я мандрував країною, мене вразила ваша робота і я вважаю, що ви поділитеся цим з нами, коли відвідаєте США.

Щиро вам дякую.

Значення ціннісних орієнтацій у формуванні «міжкультурної» компетенції

Аліса ТОЛСТОКОРОВА,
випускниця програми JFDP–2000

У1999/00 навчальному році мені пощастило отримати грант для участі в Програмі стажування молодих викладачів вузів (JFDP) у Сполучених Штатах Америки. Завдяки цьому, я мала нагоду навчатися, займатися науковими дослідженнями, розробляти навчальний курс із американознавства в Університеті Джорджа Мейсона (штат Вірджинія).

Це був мій перший серйозний досвід життя в іншомовному середовищі, адже я познайомилася з іншою культурою зсередини. І хоча на лекції передорієнтаційної сесії в Києві нам розповідали про культурний шок та складнощі адаптаційного періоду в іншій країні, проте ми особисто зіткнулися з безліччю міжкультурних проблем як в академічному, так і в повсякденному житті.

Перш за все, я зрозуміла, що, незважаючи на солідний досвід викладання американських студій в університеті, а також професійний і особистий інтерес до так званого "феномену американської цивілізації", виявилося, що моє уявлення про загальновизнані американські культурні цінності й стереотипи було дещо помилковим.

Можливо, це викликано, в першу чергу, вкоріненими світоглядними установками та очікуваннями, створеними під впливом американських засобів масової інформації та відео-індустрії. Адже патріотична мета "четвертої гілки влади" в США цілком зрозуміла — створити за допомогою аудіовізуальних засобів максимально позитивний імідж Америки, як суспільства з необмеженими можливостями. До того ж, такий узагальнений образ розрахований як на пересічного американця, так і на світову спільноту. Але, при цьому, часто не враховують того, що засоби, які добре працюють в Америці, за межами свого культурного контексту викликають зовсім інший, якщо й взагалі не протилежний ефект. Наприклад, за часів холодної війни, безвинний олімпійський символ — пухнастий іграшковий ведмедик — громадянам СРСР уособлював доброзичливість і відкритість характеру радянської людини, хоча для тих, хто знаходився з іншого боку кордону, він був натяком на лютість та непередбачуваність преславного "російського ведмедя", якого краще не чіпати, щоб не мати зайвого клопоту. Так само агент секретних спецслужб є розвідником для своїх, але шпигуном — для супротивників. Таке ставлення залежить, перш за все, від семантичної бази та шкали цінностей сторони, що оцінює.

Аналогічно — образ Америки, як супердержави, має патріотичне наповнення в самій країні, але з-за океану він сприймається, як портрет світового поліцейського, який щохвилини може напасти на кожного, хто насмілиться загрожувати традиційним американським цінностям. Фільми та нескінченні серіали про копів-суперменів, що за будь-яких обставин перемагають над свавіллям кримінального світу, демонструють американцю верховенство закону в його державі та навіюють ідею про невідворотність покарання за неправедне життя. А закордонний глядач, сприймаючи ці події віртуального світу в умовах кримінального контексту своєї країни, відфільтровує американську ідею у свідомості, оскільки вона його просто не стосується. Яка ж тоді користь від героїзму "копів" маленькій незахищеній людині в Україні, Росії, чи на Березі Слонової Кістки? Чи допоможуть Техаський рейнджер та поліцейський з Лос-Анджелеса пограбованому в Москві, Києві або Токіо? Звичайно, що ні! Проте, після таких фільмів залишається інше — яскраві образи злодіїв, враження про Америку, як про країну анархії, злочинності, про світ, заражений ідеологією індивідуалізму, де влада сили підкорює традиційні людські чесноти.

На щастя, в реальному житті все інакше. Навіть мій "культурний шок" був позитивним, адже знайомство з дійсністю перевершило усі мої найоптимістичніші сподівання. Американці, принаймні ті, з ким я спілкувалася, виявилися не прагматичними буржуа, для яких робота і гроші — єдиний сенс життя, а інтелігентними, доброзичливими, товариськими людьми з великим почуттям власної гідності, широким кругозором та різнобічними інтересами. Звичайно, мені хотілося зрозуміти, чому ж вони в реальному житті настільки відрізняються від тих агресивних індивідуалістів, якими ми їх бачимо у фільмах, телепередачах, читаємо в журналах, книжках, створених, до речі, саме в США? Чому "парубок з рушницею" — типовий американський екранний герой — у безпосередньому спілкуванні виявляється привітним, досить сентиментальним і навіть наївним?

Я зрозуміла, що цей парадокс вкоріненій у глибоких міжкультурних відмінностях сприйняття та інтерпретації певних характерологічних понять в Америці та за її межами, зокрема тих основних якостей, що традиційно приписуються узагальненому образу американця. Ці розбіжності, в першу чергу, стосуються поняття індивідуалізму, яке в будь-якій літературі про Америку — від наукових трактатів і публіцистики до

рекламних роликів і туристичних проспектів — подається як ключ до розуміння американського національного характеру. Навіть під час орієнтаційної сесії, яку наша група проходила в Делаварському університеті, неодноразово наголошувалося, що усвідомлення індивідуалізму, як основної властивості американського менталітету, є основною умовою успішної адаптації іноземця до нового культурного оточення.

Проте згодом виявилося, що семантичні конотації цього поняття у лінгвістичній свідомості колишніх "радянських" людей (принаймні українців і росіян) та американців дуже різні, якщо не антонімічні. Перші сприймають індивідуалізм як цілком негативну ознаку, синонім егоїзму та егоцентризму. Це поняття характеризує неспроможних до емпатії осіб, що живуть виключно для себе, схильні нехтувати потребами й інтересами інших, аби досягнути власних цілей. Індивідуалізм, як властивість особистості, вважається свідченням низького рівня її духовної еволюції і тому засуджується в російській та українській культурних традиціях. Цьому є своє пояснення. Наприклад, основою соціалістичної ідеології був лозунг "суспільне — вище за особисте" і ті, хто віддавав своє життя, щоб врятувати палаючий трактор, проголошувалися героями. Тим самим у масовій свідомості (або навіть підсвідомості) закріплювалася думка, що життя окремої людини не варте навіть купи громадського заліза. Розвиток особистості, індивідуальної свободи за таких умов був неможливий, а якщо немає індивідуумів, то не може бути й індивідуалізму.

В американській системі ціннісних критеріїв, наскільки я розумію, індивідуалізм, навпаки, скоріше асоціюється із самодостатністю та здатністю "подбати про себе" ("to take care of oneself") — соціальною навичкою, абсолютно необхідною для виживання у динамічному, мобільному американському суспільстві, де досягти успіху можна лише за умови високої конкурентоспроможності та ініціативності. Він сприймається як здатність особистості творити своє життя самостійно і нести за це відповідальність, не перекладаючи її на інших — сім'ю, друзів, державу. Індивідуалізм з цього погляду заохочується, підтримується і навіть культивується в американському суспільстві, як ознака соціальної зрілості особистості.

Я вважаю за необхідне поділитися своїми думками й щодо відмінностей у лінгвістичній свідомості різних культур з тим, щоб ще раз привернути увагу вчителів, викладачів вузів, науковців до питання впливу мовленнєвих стереотипів і ціннісних орієнтацій на речі, здавалося б, далекі від філологічної науки. Тобто деякі, на перший погляд незначні розбіжності в семантиці аналогічних понять у різних мовних системах, можуть призвести до непорозумінь щодо сприйняття культурних стереотипів, спричинити комунікативні збої і навіть конфлікти. Тому хочу ще раз наголосити на важливості міжкультурної компетенції в ім'я досягнення взаєморозуміння між представниками різних культур.

Посольство США в Україні оголошує відкритий конкурс проектів «Демократичні гранти» для Тернопільської, Івано-Франківської, Чернівецької та Закарпатської областей

Відділ преси, освіти та культури Посольства США в Україні оголошує відкритий конкурс проектів за програмою "Демократичні гранти" для Тернопільської, Івано-Франківської, Чернівецької та Закарпатської областей.

Програма спрямована підтримати оригінальні перспективні проекти зареєстрованих українських недержавних та неприбуткових організацій, призначених сприяти демократичним перетворенням в Україні. Передбачається, що внаслідок відкритого конкурсу для НПО Тернопільської, Івано-Франківської, Чернівецької та Закарпатської областей, отримають фінансування щонайменше 10 проектів, які сприяють реформам у таких напрямках, як захист прав людини, верховенство права, розвиток третього сектора, громадянська освіта, реформи в галузі економіки та підтримка громадських ініціатив.

Загальний бюджет програми складає близько 100 тисяч доларів США. Рішення щодо фінансування проектів ухвалюватиметься Посольством США в Україні та Державним Департаментом США у Вашингтоні.

Проекти на конкурс приймаються до 24 травня 2002 року і повинні бути подані особисто або надіслані поштою.

Докладнішу інформацію про конкурс, включаючи критерії програми та анкету, можна отримати електронною поштою <demgrant@usinfo.usemb.kiev.ua>. Інформація також знаходиться на Інтернет-сторінці Посольства <http://usinfo.usemb.kiev.ua>.

Крім того, інформацію та анкету можна отримати звичайною поштою або особисто.

Прохання на всіх листах-запитах посилатися на конкурс "Демократичні гранти" для Тернопільської, Івано-Франківської, Чернівецької та Закарпатської областей.

Досвід, здобутий у США повинен використовуватися!

Надія БАБЕНКО,
координатор програми
"Партнерство середніх шкіл—Артемівськ—Омаха",
вчитель-методист англійської мови СШ № 12,
м. Артемівськ

Наша делегація у складі 26 чоловік (20 школярів і 6 вчителів) перебувала з 20 жовтня по 22 листопада 2001 року в місті Омаха, штат Небраска (США).

Досвід, що ми здобули в Сполучених Штатах, повинен використовуватися! Завдяки Держстандарту України з іноземної мови, ми на практиці переконалися, що виконання його вимог суспільством — це реально. Учні, знання яких відповідають Держстандарту України, мали змогу не тільки спілкуватися з американцями, але й відвідувати уроки в їхніх школах. Американські фахівці визнали високий рівень знань українських школярів, незважаючи на відсутність комп'ютерів та новітніх інформаційних технологій (в Америці це сприймають як належне — take for qranted).

Дехто з учнів узяв участь у дводенному семінарі з лідерства у м. Носплет. Можливо, окремі елементи ми запровадимо й у себе в діяльності "Шкір" (Шкільна Інтернаціональна Республіка).

З досвіду конференції для викладачів англійської мови корисним було би ввести в практику роботи вчителів: вільне спілкування й обмін думками, реалізацію задумів безпосередньо на конференції, коли учителям пропонують вибрати свій метод на досягнення найвищих результатів і випробувати його з колегами.

Школярі з України мали змогу вивчати економіку США і порівняти її з економікою своєї країни. Приїзд американських учнів у квітні надасть можливість створити спільні есе, або щось на зразок підручника для старших класів.

На багатьох уроках ми спостерігали групові форми роботи, схожі на наші проектні методології. Участь українських школярів в аукціоні на користь сиріт Артемівська, продемонструвала наші традиції та звичаї: українські страви, пісні, танці тощо. Усе це переконало американців, що ми пишаємося своєю Батьківщиною, незважаючи на те, що наш побут і обладнання шкіл не можуть навіть порівнювати.

Начальник міськво Микола Коліно детальніше ознайомився з системою освіти у США і деякі концепції (аматорські театри у школах, викладання економіки з початкової школи, пропаганда досягнень шкільних колективів у різних галузях) планує втілити і в Україні.

Разом з представниками Агенції допомоги сиротам у США, пан Коліно також планує й надалі розвивати програму партнерства шкіл, а саме: скерувати майбутніх учителів на роботу з дітьми в дитбудинках та надавати малятам допомогу у вивченні англійської мови. Він також зацікавлений у реалізації концепції дистанційного навчання. Дуже добре було б мати у "Віснику" адреси тих, хто займається цим в Україні. Пан Коліно хоче вжити масових заходів разом із засобами масової інформації у висвітленні набутого досвіду, а саме: створення фотоальманаху, організації семінарів-практикумів для вчителів англійської мови та економіки, видання бюлетенів з окремих напрямків, що вже є у США.

Ми спостерігали, як проходить освітній процес у школах Бенсон і Нос-Вест у м. Омаха, штат Небраска. І дуже здивувалися відсутністю єдиного розкладу, адже розклад спрямований на учня і складається лише за його побажаннями. А тому індивідуальний підхід реалізується на найвищому рівні. Цікаво, чи зможемо ми втілити таке планування навчального процесу в наших школах у майбутньому? Самостійна робота американських учнів — основний вид діяльності, адже є можливість працювати з Інтернетом. Ми також зрозуміли, що означає термін "відносний клас" — учні не є однією групою на вивченні кожного предмета, а отже, такий клас постійно формується лише на уроці.

Почуття високого патріотизму в США вразило нас, а тому, повернувшись на Батьківщину, ми відчули потребу вжити усіх необхідних заходів щодо створення умов для патріотичного виховання серед громадян міста, зокрема школярів.

Від редакції: Ми сподіваємося прочитати на сторінках "Вісника" про успіхи і труднощі у здійсненні цих цікавих планів. Побажаємо їм удачі.

Партнерство шкіл: Приймаємо друзів

Ірина МІРОШНИЧЕНКО,
заступник директора, вчитель англійської мови,
випускниця програми TEA (1997),
координатор програми SSEP (1999—2002)
у спеціалізованій школі № 17 I—III ступенів
з поглибленим вивченням англійської мови, м. Одеса

Три роки промайнули швидко і я думаю, чи встигли ми зробити все, що планували. А якби зараз трапилася нагода повернути час назад, чи змінили ми б щось? Наша програма з обміну зі школою-партнером у США, що спонсорувалася Американським урядом та адмініструвалася Американськими радами з міжнародної освіти в Україні, стала майже однією з найяскравіших подій життя наших школярів, їхніх батьків, учителів і багатьох небайдужих до дітей членів нашої громади.

Так склалося, що ми не вірили, що цю програму реалізують, що це — реальність, яка стала можливою завдяки першим крокам демократичних реформ у нашій державі. Не могли також повірити українські родини в те, що три тижні в них будуть гостювати школярі з далекого американського континенту, та ще й з Лас-Вегаса! А коли приготувалися до приїзду гостей і залишалися лічені години до їхнього прильоту, все майже зірвалося — натовські літаки почали бомбардувати Косово. І полетіли листи електронною поштою — батьки, директор школи занепокоїлися з цього приводу, просили захистити американських школярів від можливих нападів та образ. А ми відповідали їм, запевняючи, що зробимо усе, щоб діти почували себе як удома.

Довго пам'ятатиму першу групу, що відважилася прилетіти в Україну, про яку вони навіть ніколи і не чули. Їхні очі були спочатку зляканими й напруженими, потім — здивованими, а наприкінці — навіть засмученими й заплаканими від розлуки. Діти, що приїхали після них, були вже зовсім іншими — вони багато дізналися від своїх друзів, до того ж і наші школярі вже побували в гостях. Але ті перші "ластівки", що навесні 1999 року прилетіли до Одеси, стали справжніми вісниками тепла і дружби між нашими країнами. Друга група школярів була більш розкута, я би навіть сказала, більш підготовлена та поінформована. Вважаю, що це — результат хорошої роботи координаторів програми як з американського, так і з нашого боку. Успіх залежить і від того, чи знайдуть спільну мову між собою не тільки діти, але, перш за все, координатори та лідери груп. А інакше неможливо, якщо дійсно прагнеш досягти успіху. Ніхто не знає, скільки часу витрачає керівник програми на те, щоб усе спрацювало. Спочатку — ідеї, пропозиції, обговорення, дискусії, численні збори, щоденна робота за комп'ютером. А скільки сил витрачається лише на те, щоб згуртувати батьків, які є першими помічниками у цій справі! Але коли все організовано і працює, тоді відчуваєш неабияке задоволення! Звичайно, бувають незаплановані ситуації, такі, як хвороба дитини в групі, або небажання жити в родині, яка прийняла школяра, або навіть запізнення на літак у транзитному аеропорту. І тоді все покладається на вміння координатора знайти правильне рішення, вихід із складної ситуації, вміння заспокоїти дитину або родину. Скільки було таких ситуацій! І щоразу відчуваєш, як накопичується твій досвід, і скільки всього корисного ти міг би порадити тим, хто тільки починає. Не думаю, що зможу одразу розказати все, але спробую висвітлити хоча б основне. А кому потрібна додаткова інформація — пишіть на мою адресу. Отже:

1. Щодо академічної програми в школі. Заплануйте щодня по 2 уроки української (або російської) мови для ваших гостей. Вони повинні, принаймні, навчитися читати хоча б написи на будинках і крамницях, уміти привітатися тощо. З особистого досвіду — за три тижні американські школярі та їхня вчителька вивчили російську абетку напам'ять (наша школа з російською мовою навчання), вміли прочитати приблизно 100 слів, рахувати до 100, розповідати про себе, свою родину та місто. Усі свої досягнення вони демонстрували на підсумковій прощальній конференції перед аудиторією, що складалася з учнів саме тих класів, де вони навчалися. Наприкінці конференції кожному було вручено сертифікат про навчання в нашій школі, де було зазначено, які предмети вивчав студент та кількість годин. А найкращий учень з команди нагороджувався яскравим букварем.

Також до розкладу внесіть такі обов'язкові предмети, як історія України та українські звичаї і традиції (англійською). Учителі англійської мови нашої школи разом із старшокласниками завзято виконували своє завдання і підготували дивовижні уроки. Проводилися також уроки ручної праці — вишивали серветки, робили витинанки, розмальовували писанки. Американські школярі ознайомилися з рецептами української кухні і навіть пробували самі куховарити: варили борщ, ліпили

вареники, крутили голубці. А вчителі старанно все показували і пояснювали.

2. Щодо культурної програми. Безперечно, що у великому місті є більше можливостей організації різних екскурсій, походів до театрів та музеїв. Але й у невеликому місті знайдеться багато такого, що зацікавить гостей. Ми, наприклад, завітали до музичної та художньої шкіл, були в українській гімназії, у приватній школі, побували у військовій частині, чоловічому монастирі, лікарні, районному відділі освіти, тобто показали наше повсякденне життя з різних боків. А цього року хочемо ще повезти наших гостей на хлібопекарню та завод шампанських вин. Гадаємо, їм буде дуже цікаво.

3. Щодо проживання в родинах. Обов'язково заздалегідь ознайомтеся, в яких умовах буде жити гість. Якщо ви вважаєте, що щось заважатиме нормальному перебуванню дитини, то потрібно сказати про це родині, аби вони змогли наперед усунути всі недоліки. Також попередьте українських мам, щоб вони не загодовували гостей, а надали їм змогу хоча б іноді трохи відпочивати від нашої гостинності. У моїй практиці були випадки, коли виникала така ситуація, що американська дитина відмовлялася їсти ікру чи оселедець, доводячи, що це — сира риба, а українська мама з цього приводу дуже переживала. Можу порекомендувати те, що сподобається — це борщ, плов, голубці, салат "Олів'є", картопля-пюре зі смаженими курчатами, млинці з м'ясом, налисники з сиром, омлет, пиріжки тощо.

4. Остання, проте дуже важлива порада. Гість буде почувати себе як член родини тільки тоді, коли біля нього постійно хтось знаходитиметься. У нашій школі було заведено так: під час занять українські школярі постійно були разом зі своїми гостями (крім спеціальних уроків, розрахованих тільки на гостей). Після занять — на екскурсіях, зустрічах або концертах завжди поруч були або "українська матуся", "тато", "старший брат", "сестра", або всі разом. Ми дуже цінили таку турботу родини. Це дуже допомагає дітям швидше адаптуватися і подолати тугу за батьківщиною та справжніми батьками.

І не забувайте: вихідні дні краще залишити вихідними, адже це час, який родина може провести разом. Тож дайте їм змогу поспілкуватися.

За додатковою інформацією можна звертатися за адресою:
Ірина Мірошниченко
65111, м. Одеса, а/с 92
Електронна пошта:
Iramir@paco.net:
Тел.: (0482) 55-61-96, 55-61-63, 55-61-72

Кому і навіщо потрібна громадянська освіта?

Олександр МОКРОГУЗ,
завідувач кабінету суспільно-гуманітарних дисциплін
Чернігівського обласного інституту
післядипломної педагогічної освіти

У 1998 році в Україні про ідеї громадянської освіти дізналося багато освітян. Це стало можливим завдяки діяльності Ради Європи, благодійним та політичним, громадським організаціям. На різноманітних семінарах для вчителів, методистів, наукових педагогічних працівників нам розповідали про систему громадянської освіти в європейських країнах, форми запровадження у школах цієї, вкрай необхідної для нас, програми. Тоді ніхто, можливо, і не зміг би передбачити, що станеться з нею в Україні. Перебуваючи на цих семінарах, я ставив перед собою запитання: "Навіщо нам громадянська освіта?", "Скільки потрібно часу, аби це усвідомити?", "А що буде далі?".

Перше знайомство було вражаючим не тільки відмінністю наших освітніх систем, але й новизною цього курсу, його суспільною потребою. Вражало також прагнення Міністерства освіти і науки України щось змінити, адже це дійсно була невеличка революція в системі освіти, яка стала, на мою думку, значним поштовхом і, мабуть, однією з головних передумов у подальшому реформуванні школи.

На той час це викликало бажання створити в Україні свій курс. Так з'явився підручник "Основи громадянської освіти" і методичний посібник для вчителів. Хоча ні підручник, ні курс не реалізувалися у 2000 році, можливо, через такі обставини: недостатня пропаганда курсу та невизначеність концепції громадянської освіти, яка з'явилася тільки в 2001 році. Але потреба у цьому курсі вимагала подальших кроків, які

й були зроблені в 2000—2001 рр. — з'явився проект "Громадянська освіта для демократії в Україні". Активну участь у ньому брали громадські організації України, США та Європи. У результаті активного сприяння Міністерства освіти і науки України, групою авторів був створений курс громадянської освіти у двох варіантах: "Ми — громадяни України" для 9 класу, "Основи громадянської освіти" для 9—11 класів. Ці курси вже пройшли успішну апробацію і в наступному 2002/03 навчальному році. Гадаємо, що вони будуть викладатися у навчальних закладах України.

Як бачимо, за два роки здійснили величезну роботу щодо написання концепції громадянської освіти, програм, підручників, методичних посібників.

Навіщо все це? Навіщо нашій школі і суспільству потрібен цей курс? Питання може здатися трохи недоречним, бо критичних випадків немає і, начебто, його необхідність усі розуміють. Але дехто вважає, що нічого не станеться, якщо цього курсу не буде, адже раніше і без нього обходилися. Це пов'язано також з навчальним навантаженням учителів, а отже, можуть виникнути нові проблеми.

Але Україна не залишається осторонь великого шляху — демократії, жити без якої уже неможливо. Учити демократії нелегко, особливо наше суспільство, яке сотні років про неї й не чуло. Який курс може активно посприяти цьому? Можливо, історія або суспільствознавство? Та вони не акцентують на вихованні громадянина, що буде жити в демократичній державі, яку сам собі створить.

Процес виховання демократії — довготривалий, і коли саме він закінчиться ніхто не знає. Але почати його необхідно вже сьогодні, незважаючи на те, що існують значні перешкоди. Найбільшою з них є відсутність демократичної традиції взаємин між учителями та учнями в наших школах. Подолати інертність адміністраторів шкіл реально протягом декількох років. Але найбільша проблема полягає у тому, як подолати стереотипи радянської системи виховання, як зробити вчителів та учнів рівноправними учасниками навчально-виховного процесу у школі? Перебороти в собі диктатора, відмовитись від авторитаризму, стати демократом не тільки на словах — означає створити умови для розбудови демократичних засад спочатку в школі, а потім і в суспільстві.

У демократичному просторі живе більшість країн світу. Як би ми до цього не ставилися, оплотом демократії є країни Північної Америки та Європи. Але це не означає, що вони допоможуть нам побудувати громадянське суспільство. Якщо на початковому етапі, тобто три роки тому, вони й справді допомагали заснувати цей курс (не дуже втручаючись у творчий процес), то справа запровадження громадянської освіти тепер знаходиться в руках українських освітян. Саме від нашого ставлення залежить існування цього курсу як навчального предмета, так і світогляду побудови демократії.

А позитивних прикладів в Україні вже багато. Особливо хочеться відзначити прагнення проекту ІАТР ("Мережа громадянської освіти в Україні") поширити знання громадянської освіти серед освітян через Інтернет. Це вкрай необхідна справа. І не тільки тому, що це — "всесвітня павутина", а скоріше через те, що за громадянською освітою, як шкільним курсом, — майбутнє. Обговорення розповсюдження та втілення у шкільне життя цих ідей, на мою думку, буде сприяти демократизації спочатку школи, а вже потім і всього суспільства, адже воно виховуватиметься на традиціях демократії і толерантності. Уже засновано тринадцять центрів проекту UCEN ("Мережа громадянської освіти в Україні"), які є першою спробою продемонструвати нові підходи до впровадження громадянської освіти. Зрозуміло, ця справа вимагає удосконалення і, в першу чергу — стосовно змісту думок. Мені здається, що необхідно ділитися досвідом поширення цього курсу між центрами — "Громадянська освіта" у регіоні, у школі, як ми вчимо школярів демократії, що ми робимо, щоби виховати у них толерантність. UCEN повинна показувати для всієї України приклади поширення освіти задля демократії, користуючись засобами Інтернету: надавати адреси сайтів, де можна дізнатися про громадянську освіту, публікувати статті з власного досвіду, розробки шкільних заходів та занять з громадянської освіти, показувати приклади шкільного самоврядування власних навчальних закладів, надавати вчителям доступ до Інтернету. Кожен центр повинен такі матеріали розміщувати на власних Інтернет-сторінках. А інакше — ця мережа може перетворитися на звичайний закритий клуб, справи якого, крім його членів, нікого не цікавлять, або на звичайний розважальний сайт чи ігровий чат. У будь-що, тільки не в те, що повинно пов'язуватися з громадянською освітою та поширенням демократії в Україні.

Ідеї громадянської освіти поступово завойовують симпатію в наших школах, де сотні вчителів уже свідомо прагнуть викладати цей курс. Крім того, громадянська освіта — це не тільки теоретичний курс, але й набуття практичних навичок. Саме такий підхід домінує в діяльності Асоціації "Нова Доба". За роки свого існування, коли вона об'єднала вчителів суспільних дисциплін, було проведено кілька конкурсів. Наприклад, щорічний конкурс "Слідами історії" став одним з основних в Україні, адже участь у ньому беруть тисячі школярів. Цей конкурс також змінює методологію нашого ставлення до викладання історії. "Нова Доба" стала організатором акцій, які сприяють поширенню громадянської свідомості у молодого покоління — "Громадянин" та "Молодь обирає майбутнє". Саме участь у цих заходах демонструє, як відбувається становлення громадянськості у школярів та їх наставників. "Нова доба" робить неоціненну справу, хоча цього недостатньо, щоб сказати про значний поступ освіти для демократії в Україні. І в цьому не її вина. Ще раз повторимо, що спостерігається велика інертність серед учителів, особливо адміністраторів шкіл. Можливо це можна пояснити добровільністю, безкоштовною самопожертвою на вівтар громадянської освіти, яку вимагає нова справа. Але під лежачий камінь вода не тече. Щоб зрушити цей камінь інертності, досить тільки одного — бажання (важелі для цього вже є). Тож треба взятися за діло, прагнути до чогось нового, а допоможе нам у побудові громадянського суспільства молоде покоління.

Мистецтво написання резюме

Андрій ГАТАЛЯК,
директор Інформаційно-консультативного центру "Освіта",
м. Львів

Останнім часом до ділового та академічного лексикону ввійшов та активно використовується такий термін, як "резюме (resume)". Словник іншомовних слів пояснює цей термін як короткий висновок з основними положеннями доповіді, промови, наукової праці, дискусії. Однак, обмежитися лише таким визначенням було б помилково.

Тепер цей термін, зазвичай, вживається у переліку обов'язкових документів, що подаються до конкурсних комісій при зарахуванні на навчання чи роботу, отриманні стипендій чи грантів тощо.

Резюме є свого роду коротким життєписом з викладенням основних етапів академічного, професійного та особистісного розвитку людини. Важливість його складно переоцінити. Адже резюме це чи не найперший документ, який переглядають члени експертної (конкурсної) комісії. На основі інформації, викладеної в резюме, робиться попередній висновок про можливість реалізувати те чи інше завдання (наприклад, навчання за певною програмою чи спеціальністю, реалізація наукового чи професійного проекту тощо) цією особою.

З іншого боку, резюме — це спроба викласти на одному аркуші все те, що претендент хотів би сказати членам експертної чи конкурсної комісії, аби переконати їх у тому, що саме він і ніхто інший, достойний бути переможцем.

Специфіка резюме полягає в тому, що найкращий його варіант може написати лише той, кого стосується цей документ. Адже ніхто не знає попереднього життєвого, наукового чи професійного досвіду претендента краще за нього. Проте, при підготовці резюме (особливо перших варіантів) рекомендується проконсультуватися з досвідченими спеціалістами, які можуть дати пораду щодо оформлення тих чи інших розділів.

Хороше резюме повинно привертати увагу до претендента, створювати позитивне враження про нього, чітко та стисло подавати його відповідні вміння та навички.

Мета резюме — поінформувати експертну чи конкурсну комісію про те, чому саме вас потрібно зарахувати. Резюме слід розглядати як ваш особистий маркетинговий інструмент.

Існують два типи резюме: для працевлаштування та для академічних (навчальних, наукових) цілей. Резюме для працевлаштування є коротшим. Якщо до нього додати кілька розділів, то ми отримаємо так зване академічне резюме.

Резюме для працевлаштування, зазвичай, складається з таких розділів: професійний досвід, освіта, інтереси.

До академічного — додаються такі розділи: участь у конференціях та семінарах, наукові роботи, публікації, членство у професійних та наукових організаціях (товариствах).

Корисні поради щодо написання резюме

При написанні резюме слід дотримуватися таких правил:

1. Висловлюйтеся стисло.
2. Мінімізуйте або уникайте будь-чого, що є невідповідним.
3. Оберіть та впорядкуйте основні категорії таким чином, щоби найбільш відповідна інформація була розташована у верхній частині вашого резюме, на яку буде звернено основну увагу читача.
4. Резюме не повинно містити друкарських чи граматичних помилок.
5. Дайте почитати ваше резюме досвідченій особі.
6. Друкуйте резюме на папері білого або кремового кольору достатньої щільності (80—100 г/см^2).
7. Ніколи не надсилайте резюме без супровідного листа.
8. Деякі компанії та установи використовують електронні сканери резюме. Тому при оформленні вашого резюме уникайте використання курсивів, рукописних шрифтів, підкреслень, горизонтальних чи вертикальних ліній. Користуйтеся стандарними шрифтами (наприклад, Times New Roman). Не користуйтеся зшивачами та не згинайте резюме.

Розділи резюме

Контактна інформація

1. Ваше ім'я та прізвище, а також контактна інформація мають бути у верхній частині резюме.
2. Ім'я та прізвище слід виділити більшим шрифтом. Наприклад, якщо ви користуєтесь шрифтом розміром 12 для написання резюме (загальноприйнятий розмір), то напишіть ім'я та прізвище шрифтом розміром 14. Можна також скористатися великими літерами та/або жирним шрифтом.
3. Якщо є тимчасова та постійна адреси, то варто подати обидві. Також не завадить вказати адресу електронної пошти (якщо така існує).
4. Під домашньою адресою або поруч з нею подайте ваш домашній номер телефону. Службовий номер телефону слід подавати лише в тому випадку, коли дзвінок від потенційного роботодавця не буде проблемою.

Підсумок

Цей розділ в академічному резюме є необов'язковим і може використовуватися для того, щоб підкреслити ваші найважливіші здобутки та навички. Він особливо корисний для тих, хто хоче зробити наголос на минулих досягненнях, які можуть бути непомітними в останній частині резюме.

Для написання цього розділу достатньо від двох до п'яти речень.

Освіта

1. Перерахуйте отримані наукові ступені у зворотному хронологічному порядку. Останній здобутий ступінь подайте на початку.

Приклад:

2001 — диплом спеціаліста. Українська академія друкарства (м. Львів); факультет поліграфічного устаткування.

2000 — диплом бакалавра. Українська академія друкарства (м. Львів); факультет поліграфічного устаткування.

2. Освітній розділ не слід обмежувати формальними навчальними програмами для отримання ступеня. У ньому, наприклад, можна також показати сертифікати, додаткові курси, інші спеціальні програми чи семінари, в яких ви брали участь.

Приклад:

1999 — участь у семінарі з проблем впровадження новітніх видавничих технологій (м. Черкаси, Україна).

1999 — участь у семінарі "Електронні видання: проблеми розвитку електронного видавництва в країнах Центральної та Східної Європи" (м. Будапешт, Угорщина).

1998 — участь у тренінгу "Створення веб-сторінок. Робота з HTML" (м. Львів, Україна).

3. У цьому розділі можна також подати перелік курсових робіт, які пов'язані з тематикою, за якою ви подаєте академічне резюме. Це може виділити ваше резюме серед потенційних претендентів.

   Приклад:

   1999 — курсова робота "Проблеми кольороподілу та шляхи їх вирішення".

4. Якщо ви фінансували навчання завдяки тимчасовій чи постійній роботі, стипендіям, особистим заощадженням чи роботі влітку — це також варто згадати.

Нагороди та відзнаки

Якщо у вас є три або більше нагород чи відзнак, виділіть для них окрему категорію. Якщо менше, то перечисліть їх в розділі "Освіта".

Професійний досвід

1. Однією з найбільш критичних частин резюме є опис вашого професійного досвіду. Роботодавці хочуть знати щось про завдання та обов'язки, які ви виконували. Ви повинні подати цю інформацію так, щоб виглядати найкращим виконавцем. Це можна зробити шляхом подання інформації про ваші здобутки.
2. Коли будете писати про свої досягнення, то краще використовувати активні дієслова на початку фраз чи речень, що описують ваші виконавські здібності. Подайте себе як ініціативну та творчу особу, лідера та новатора. Майте на увазі те, що вам необхідно переконати читача в тому, що ви можете досягати успіхів, а не лише відповідати мінімальним вимогам.
3. Намагайтеся подати кількісні показники ваших досягнень там, де це можливо. Використовуйте відсотки та інші статистичні виміри.

   Приклад:

   — брав участь у макетуванні 23 випусків "Студентського вісника УАД";

   — відредагував 14 статей;

   — підготував до друку 19 ілюстрацій до університетського каталогу.

4. Професійний досвід необов'язково повинен бути постійно оплачуваною роботою. Ви можете долучити сюди стажування, літню роботу чи волонтерський досвід. Інколи доцільно мати декілька розділів професійного досвіду. Для досвіду, що безпосередньо пов'язаний з вашою метою в кар'єрі, можна мати секцію "Професійний досвід", а іншу роботу — подати в розділі "Досвід роботи".

   Приклад:

   червень—липень 2000 — допомагав Центру "Освіта" у підготовці та друці рекламних проспектів;

   грудень 1999 — брав участь у підготовці та проведенні семінару для директорів Центрів "Освіта" з розробки веб-сайтів

5. Цей розділ слід писати у зворотному хронологічному порядку. Кожен підпункт повинен містити назву посади, організацію, місто, дати.

Громадська діяльність, участь у професійних об'єднаннях, членство в організаціях

1. Це є додаткова категорія, яку ви можете назвати на власний розсуд. Тут слід подавати інформацію про вашу громадську діяльність, а також членство в професійних організаціях. Переконайтесь, що ви подаєте повну назву чи опис організації, в якій ви працювали. Керівні посади чи інші обов'язки мають бути зображені в поєднанні з діяльністю.
2. При використанні релігійної діяльності чи політичних функцій рекомендується не вказувати ці партії чи релігійні організації, щоб таким чином не зменшити потенціалу претендента. Загалом, рекомендується не згадувати про таку діяльність у резюме.
3. До цього розділу можна подавати цікавий життєвий досвід. Навіть, якщо він має мізерне відношення до подальшої кар'єри, він може справити позитивне враження при розгляді вашої кандидатури. Сюди можуть входити міжнародні поїздки (до певних країн), посвідчення водія чи володіння певним музичним інструментом. Проте, не слід вказувати ваших захоплень, якщо вони не мають жодного відношення до вашої подальшої кар'єри.

Навички, вміння

Цей розділ є корисним, якщо ви маєте додаткові вміння чи навички, які не є очевидними з попередніх розділів вашого резюме. Зазвичай, у цьому розділі вказують володіння мовами, знання комп'ютерних програм та інші технічні навички.

Приклад:

Володіння іноземними мовами:

- англійська — вільно;
- німецька — читаю та перекладаю зі словником;
- російська — вільно;
- італійська — добре;
- польська — добре.

Рекомендації

1. Традиційно останній рядок у резюме свідчить про наявність рекомендацій. Однак, такий рядок є необов'язковим і його можна пропустити за умови браку місця.
2. Ніколи не вказуйте імен та контактної інформації осіб, що вас рекомендують, у резюме. Цю інформацію слід подавати на окремому аркуші або принести на співбесіду.
3. Обов'язково спитайте дозволу в особи, яку ви будете просити про рекомендацію. Дайте цій особі копію вашого резюме і повідомте про приблизну дату, коли з нею можуть сконтактувати.

Сучасні інтернет-ресурси надають можливість знайти безліч веб-сайтів з порадами щодо написання та оформлення професійних та академічних резюме. Частина з них містить лише зразки та поради, інші сайти подають це у формі багатокрокового оформлення.

Нижче наведені адреси тих сайтів, які, на думку автора, є найкращими з цієї тематики:

http://www.accent-resume-writing.com/
http://owl.english.purdue.edu/handouts/pw/p_yresum.html
http://www.free-resume-tips.com/
http://www.eastchance.com/howto/cv-index.asp
http://www.montana.edu/careers/tips.html
http://www.ccs.neu.edu/co-op/Manual/ResumeWriting.html

Формати та приклади резюме можна також знайти на веб-сайті інформаційно-консультативного центру "Освіта" за адресами:

http://osvita.org/eng/guides/admission/
http://osvita.org/eng/guides/admission/sample.resume/
http://osvita.org/eng/guides/admission/sample.resume.format/

Сайт Центру "Освіта" (http://osvita.org) містить також багато корисної інформації, яка стосується навчання за кордоном: опис процедури вступу до коледжів та університетів США, поради щодо написання Personal Statement, рекомендації щодо вибору університету чи коледжу, інформація щодо джерел фінансової допомоги та багато іншої інформації, якою можуть скористатися старшокласники, студенти, вчителі, викладачі та науковці.

Хай щастить Вам!

Через громадські зв'язки до відкритого суспільства

Віктор ТКАЧЕНКО,
директор Жовтоводської гуманітарної гімназії імені Лесі Українки,
випускник Програми "Громадські зв'язки", листопад 2001 р.

Глобалізаційні ознаки земної спільноти нині стосуються не тільки індустріально-екологічних процесів чи переміщення капіталів.

В умовах прискорення міграційних процесів зростає взаємопроникнення культур — взаємне збагачення за рахунок прилучення до найвищих духовних цінностей людства.

Спілкування між людьми приводить не тільки до духовного чи професійного зростання. Воно, поряд з вивченням культури, традицій інших народів стимулює громадянина до привнесення духовних цінностей.

Саме таку мету має Програма "Громадські зв'язки" Проекту "Гармонія", що фінансується Держдепартаментом США.

Прекрасну нагоду познайомитися з життям освітньої громади міста Талахассі отримали десять адміністраторів освіти з Дніпропетровської області, які в листопаді 2001 року перебували у штаті Флорида за цією ж Програмою.

До подорожніх хвилювань, безумовно, додалися переживання за трагічні події 11 вересня. Це була не тільки трагедія американського народу — весь світ зрозумів наскільки крихкими є досягнення людства, настільки потужно і в єдності необхідно ставати на їх захист.

Програма "Громадські зв'язки" якраз і вирішує цю проблему.

North Florida International Visitorvs Council та Florida Agricultural and Mecanical University забезпечили надзвичайно ефективне стажування. За час перебування в США ми вивчили особливості освітньої системи, структуру державного та місцевого управління освітою; кадрове, науково-методичне та інформаційне забезпечення шкіл.

Співпраця з американськими спеціалістами дала нам змогу краще зрозуміти організацію навчання в американських школах, специфіку навчальних планів.

Мені, як директору гуманітарної гімназії імені Лесі Українки в місті Жовті Води, було цікаво ознайомитися з програмами професійної орієнтації учнів, формами їхньої доуніверситетської підготовки.

Висока інформаційна мобільність навчального процесу в американській школі дала змогу відійти від консервативно-догматичного засвоєння строго визначеного об'єму знань до процесу творчого пошуку і вільного вибору навчальних програм і предметів.

З подивом ми спостерігали відсутність єдиних загальнонаціональних вимог чи освітніх стандартів, хоча окремі штати, і департамент освіти "сонячного штату" зокрема, почали розробляти єдині вимоги.

Значну допомогу у вивчені цієї проблеми нам надала Diane Johnson — директор Florida Diagnostic and Learning Resources System.

Підготовка педагога є важливою державною проблемою як для США, так і для України. Особливості формування професіональних компетенцій американського педагога з'ясувала декан педагогічного факультету FAMU Janet A. Guyden. Спеціалістам цього факультету було цікаво отримати інформацію про формування вчителя в українських педагогічних інститутах та університетах.

Фундаментальним концептуальним підходом держави до освіти в США, як ми переконалися, є безумовне забезпечення рівного доступу до освіти всіх громадян.

Полікультурне середовище в США за роки становлення держави набуло багато цінностей. Особливо цікавим для мене здалося здійснення процесу інтеграції африканської культури в загальноамериканську. Три роки я працював викладачем фізики в Конго і питання історії становлення афроамериканської культури мене дуже цікавило. Щиро вдячний виконавчому директору Музею африканоамериканської культури Althemese Barnes, яка з'ясувала всі аспекти цих сторінок американської історії.

Феєрверком пізнання стало відвідування парку Уолта Діснея "Epcot" в Орландо, Studio Universal, Національного космічного центру США на мисі Канаверал, природного парку Wakula Spring тощо.

Шкільні адміністратори одержали багато вражень від вивчення роботи шкіл графства Leon: Rickards High School, яка готує учнів за програмою міжнародного бакалаврату; School for Applied Individualized Learning (SAIL); School of Arts and Sciences; North Florida Christian School та інших.

Вечір України, проведений українськими директорами шкіл у клубі для викладачів Аграрно-механічного Університету, познайомив багатьох з нашою державою і викликав цікавість до знайомства і розширення економічних, наукових, освітніх контактів. Про це у великій статті повідомила газета "Демократ Талахассі".

Дружні, товариські стосунки між членами делегації, гумор і взаємодопомога, сприяння американських колег допомогли нам успішно справитися з дискомфортом культурного шоку і повністю виконати заплановану програму стажування.

Від усіх учасників стажування висловлюємо вдячність Президенту North Florida International Visitors Council, доктору Rose Glee та виконавчому директору Jesse Lutabingwa, працівникам київського офісу проекту "Гармонія".

Після стажування кожен з учасників поїздки працює над реалізацією власного плану дій.

Для випускників програми проведено конкурс мінігрантів фінансової підтримки плану дій випускників.

Здійснення мрій

Наталія СМИРНОВА,
вчитель англійської мови ЗОШ № 5 І-ІІІ ступенів,
м. Бахмач,
випускниця програми РіЕ 2001 року

Україно, ненько! Ти переживаєш зараз важкі часи, а тому кожен українець має докласти зусиль до твого становлення як демократичної держави. Я, як учитель, вбачаю своє завдання у вихованні нового громадянина — справжнього українця. Але якими шляхами йти, якими засобами користуватися, які методи вживати для досягнення цієї мети? На усі мої запитання я знайшла відповідь завдяки можливості побувати в найдемократичнішій державі світу — Сполучених Штатах Америки.

Відбіркові етапи у конкурсі "Партнери в освіті" 2001 року я пройшла з великим хвилюванням. Завдяки організованій роботі працівників офісу Американських рад з питань міжнародної освіти в Києві, конкурс пройшов без ускладнень. Окремо хочу подякувати Євгенію Устименко, координатору програми РіЕ в Україні та Христині Пенджом-Витович, які створили теплу та невимушену атмосферу під час конкурсу.

Нарешті — щаслива мить! Не можу повірити: я одна з 9 переможців! З кожною годиною польоту до Америки моя мрія ставала реальнішою. І ось Вашингтон! Величний і доступний, сповнений гідності, відкритий для всіх, хто приїжджає сюди з добрими намірами. У столиці нас вже чекали американські колеги з чудовими лекціями, корисними семінарами, практичними заняттями, щоби максимально підготувати українських учителів до сприйняття того обсягу інформації, яка надасть можливість по-новому працювати в Україні над освітніми програмами. Рейчел Уолдстейн та Кевін Спенслі допомагали нам порадами і просто добрим словом не лише у Вашингтоні, але й у Флегстафі (Арізона).

А люди в Америці й справді виявилися чудовими: завжди усміхнені та привітні. Ми просто насолоджувалися спілкуванням і не помітили, що й самі почали посміхатися. Але американці м'які і поступливі лише у відносинах один з одним, а щодо патріотизму — непорушні й тверді. Я схиляю голову перед народом, який свято шанує свій прапор, традиції, підтримує президента і покладається на свій уряд. Завдавши непоправного горя 11-го вересня, терористи не досягли головного: не підірвали устоїв держави. Навпаки, ми побачили людей, які ще більше згуртувалися. Національні прапори майорять усюди: на будинках, автомобілях, у спортзалах та класних кімнатах. Заняття в школах починаються з дуже зворушливого для мене моменту: діти і дорослі, тримаючи праву руку на серці, присягають своєму прапорові на вірність, заради свободи та справедливості для всіх. Це — яскравий приклад громадянського виховання.

Враження від Капітолію та Конгресу Сполучених Штатів — найяскравішого символу демократичного уряду Америки — я не забуду ніколи. З великим хвилюванням пройшли ми історичні кімнати, галереї, відвідали офіси сенаторів.

Не менше вразила мене екскурсія і до бібліотеки Конгресу — будинку Томаса Джефферсона. Величезні зали, оздоблені коридори, комфортні читальні зали. У книзі відгуків я залишила багато слів вдячності, але досить складно викласти на папері свої враження.

Білий дім, меморіал президенту Авраама Лінкольну, меморіальний комплекс Франкліну Делано Рузвельту з його "Чотирма свободами", пам'ятники ветеранам Корейської війни, Бостонська циклорама, туристичний центр Геттесбурга — це не просто екскурсії, це — матеріал для роздумів. Мені здається, що тепер я розумію, в чому сила Сполучених Штатів: у людях, які пам'ятають минуле, шанують теперішнє й творять майбутнє, і тому хочеться звернутися: "Браття-українці, бережімо свою Вітчизну, бо ми того варті"!

Після незабутнього тижня у Вашингтоні почалася робота в Арізоні у м. Флегстаф. Відвідуючи школи, ми відкрили для себе багато нового в американській системі освіти, інші методи та прийоми їхніх вчителів. Особисто мені дуже сподобалася форма роботи з дітьми, які, за станом здоров'я, не встигають опанувати програму нарівні з товаришами. Паралельно з учителем, який веде урок, поруч з таким учнем сидить ще й вчитель-консультант, який допомагає йому. Таким чином, дитина не відчуває себе відірваною від колективу, обділеною, неповноцінною. Початкові школи, середні та вищі — різняться лише ззовні, але усюди — тепла атмосфера, доброзичливі взаємовідносини між школярами та вчителями. Багато з того, що я побачила в місцевих школах, можна зробити і в українських, і я дещо вже почала впроваджувати у своїй рідній школі у м. Бахмач. Конспекти уроків, відвіданих в Америці, бесіди з учителями, фотографії та незабутні враження від поїздки більше ніколи не дозволять мені працювати по-старому.

Завдяки відмінно організованій програмі у Флегстафі, ми насолоджувалися красою нижнього міста, яке знаходиться на головній вулиці США, побачили зірки в обсерваторії Лоуел, прогулялися стежками ботанічного саду, духовно збагатилися в музеях історії та науки. Я на все життя запам'ятаю велич руїн Вупаткі, Уолнат Каньйону, Великого Каньону, червоні скелі Седони. Ми також мали змогу декілька днів пожити в резервації Навахо — корінних жителів могутньої країни, й ознайомитися з їхніми історичними джерелами. Дуже дякую Лін Ларсон, Шеа Рорбах та їхнім колегам з міжнародного офісу в Арізоні (Флегстаф), які зробили все можливе, щоб ми назавжди запам'ятали кожну мить перебування у Сполучених Штатах Америки.

Повертаючись з лекцій чи екскурсій, ми поринали в затишну атмосферу сімей, у яких проживали. Безперечно, багато в чому побут українців й американців відрізняється (сімейні традиції, побутові умови, харчування), але люди, які нас приймали, повсякчас давали зрозуміти, що ми — члени їхніх родин. Тому розлучалися в аеропорту зі сльозами на очах. І тепер ми ніколи вже не будемо чужими, як не буде чужою країна, яка з радістю прийняла нас, українців, багато чому навчила, а головне, на мою думку, дала змогу по-іншому подивитися на нашу Вітчизну. Особисто я, почуваю себе зовсім іншою людиною, ніж до поїздки, адже навчилася більше цінувати людей, країну, в якій живу і сповнена ідей, як зробити все можливе для виховання Громадянина Демократичної Держави України. І за це — низький уклін й подяка вам, мої заокеанські брати та співробітники Американських Рад з міжнародної освіти, які добре виконують свою роботу в Києві.

Асоціація керівників шкіл України

Ірина АНДРУХ,
голова осередку АКШУ м. Луганська,
випускниця програми PiE 1999 р.,
директор СШ № 5

На зламі століть вітчизняна освіта виходить на якісно новий етап, зумовлений змінами в суспільно-політичному житті. Сьогодні дуже важливим є державно-громадське управління освітою.

Громадська організація Асоціація керівників шкіл України (АКШУ) (зареєстрована Міністерством юстиції України 6 жовтня 1993 р. свідоцтво № 506, затверджена Установчою конференцією 17—18 травня 1993 р.) створена з метою об'єднання ініціативних і творчих керівників шкіл усіх типів (директорів та заступників) для розбудови національної освіти як важливого засобу творення української державності, підвищення майстерності управління школою, соціального захисту своїх членів, а також налагодження співпраці з міжнародними, громадськими, освітянськими та науковими організаціями. Ще з жовтня 1993 року АКШУ входить до Європейської асоціації керівників навчальних закладів і співпрацює зі Світовою конфедерацією директорів шкіл.

У 1994 році АКШУ створила свій осередок і в м. Луганськ, що налічує 40 членів, серед яких — директор ліцею іноземних мов А.І.Каташов, директор багатопрофільного ліцею Т.Т.Анпілогова, директори середніх шкіл № 41 Л.М.Анікєєва, № 17 — Н.І.Іваніка, № 42 — О.В.Шевченко, № 1 — Г.А.Михайловська, № 28 — Г.Г.Цициліна, № 8 — В.Г.Харченко, заступник директора СШ № 57 О.С.Глазкова та багато інших. За цей час робота осередку визнана як у місті, так і на міжнародному рівні (укладено угоду про співпрацю з польськими колегами з м. Люблін). Також члени осередку організовують цікаві заходи: семінари, круглі столи, зустрічі з вітчизняними та закордонними колегами, депутатами Верховної Ради України, керівниками освітянської галузі, юридичними працівниками тощо. За ініціативи керівників шкіл Жовтневого району, а саме завдяки старанням директора СШ № 8 В.П.Харченка, створено клуб директорів. Багато цікавих конференцій, презентацій нових освітніх технологій Луганський осередок проводить разом із Центром інноваційних технологій Луганського державного педагогічного університету імені Тараса Шевченка. Зараз вони працюють над створенням збірки кращих конспектів уроків вчителів Луганська.

Сімнадцятого листопада 2001 року заступник міністра освіти і науки В.О.Огнев'юк підписав лист про введення до складу колегій міністерства та обласних управлінь освіти представників громадських освітніх організацій для реалізації принципу державно-громадського управління освітою. Користуючись нагодою, хочу висловити подяку голові облдержадміністрації О.С.Єфремову, який робить усе можливе на шляху реалізації принципу державно-громадського управління освітою. За розпорядженням О.С.Єфремова від 15.07.98 р. № 667 "З метою розробки оптимальних рішень з найважливіших проблем життєдіяльності області, а також залучення до процесу управління громадських сил" до роботи у Громадській раді при голові облдержадміністрації було залучено автора статті, директора СШ № 5 І.І.Андрух. Багато важливих питань члени осередку вирішують разом з начальником Головного управління освіти облдержадміністрації О.П.Омельченком. Зараз ведеться робота над укладанням плану взаємодії Луганського осередку АКШУ з міським відділом освіти.

Члени асоціації впевнені, що дійсно зможуть впливати на формування регіональної освітньої політики. Адже роль громадських організацій повинна і в нас стати такою ж вагомою, як і на Заході, про що члени асоціації знають із власного досвіду. Є.В.Ткачова, О.С.Глазкова та І.І.Андрух мали можливість протягом 6 тижнів вивчати систему освіти у США. Члени АКШУ брали участь у спільному з польськими колегами проекті з обміну творчим педагогічним досвідом, були учасниками конференції громадського руху "Педагоги за мир". Активна практична співпраця із зарубіжними колегами дозволяє українським педагогам скоригувати свою роботу з огляду на міжнародні вимоги до освіти та сприяє поширенню вітчизняного педагогічного досвіду за кордоном.

Попереду в асоціації ще багато завдань, адже її члени планують створити громадську приймальню при управлінні освіти, організувати асоціацію батьків та учнів, започаткувати на телебаченні освітянську сторінку тощо.

Завершити розповідь хотілося б словами президента АКШУ, справжнього лідера, керівника школи, чарівної жінки О.М.Онань: "Керівниками зараз погоджуються бути лише сміливі, амбітні, сильні особистості, здатні на ризик та готові до відповідальності. І я бажаю нам усім не бути байдужими, щоб не довелося вирішувати за нас. Ми просто зобов'язані не тільки вижити, але й перемогти".

Листи з Америки

Валентина САВЕРСЬКА-ЛИХОШВА,
випускниця програми PiE, вчителька СШ № 2,
м. Варва, Чернігівської обл.

1. І без своїх саней.

Аби здійснити свою мрію — побувати в Америці — я пройшла тернистий шлях. На оголошений конкурс Американської ради з міжнародної освіти відгукнулася одразу. Але для стажування за кордоном відбиралися лише ті педагоги, які не тільки володіли англійською, але й мали великий досвід роботи. Були навіть і такі, що вже неодноразово, за роки незалежності України, їздили до Америки, Великої Британії та Голландії. Коли ми заповнювали анкети, то дехто з моїх колег про мету поїздки написав: покращити знання мови.

Моє становище особливим не було: англійську я знала недосконало, але мала хороший педагогічний та методичний досвід роботи: пропаганда педагогічних знань, краєзнавча діяльність та виховання школярів.

Я легко дійшла до фіналу конкурсу, бо знання мови поки що не перевірялися. У фіналі потрібно було пройти тест і співбесіду англійською, тому мені представники Американської ради запропонували краще вивчити мову протягом двох місяців, а тоді повторно скласти іспит.

Завдяки колезі Тетяні Володимирівні Луценко та моїй сім'ї, що терпіли тимчасові незручності, я здійснила свою мрію. Та, все ж таки, недосконале володіння англійською мовою заважало повноцінно сприймати Америку. Адже Вашингтон та Арізона, де проходило моє стажування, — це не Нью-Йорк, в якому українці проживають компактно й особливо не переймаються вивченням мови, — у цих краях і рідного слова не почуєш. Мої колеги, як і обіцяли, добросовісно вдосконалювали свої знання іноземної. Тож, як на мене, саме час перефразувати відомий вислів, адже не лише сіла, а й поїхала не в своїх санях. Попереду було півторамісячне стажування в Америці, і, якщо я вже сюди потрапила, то повинна витримати усі труднощі. Свою розповідь хочу розпочати з перших вражень.

Аеропорт "Далес" був просто великим, тому і не вразив мене так, як "Франкфурт". Ми сіли в автобус і поїхали вулицями Вашингтона: широкими, чистими та зеленими. За вікном — автобани, новітні залізобетонні конструкції в стилі модерн з пластиковими скляними вітринами, що різнобарв'ям веселки виблискували на сонці, разом з численними класичними спорудами 20-40-х років минулого століття.

Гуляли люди. Десь неподалік проходив футбольний матч. Хтось навіть сидів на траві, відпочиваючи, і ніхто цьому не дивувався. Можна було побачити як поліцейські машини з державними прапорцями збоку, так і кінних охоронців порядку. І лише періодичне кружляння гелікоптерів над містом нагадувало про недавні трагічні події. Екскурсію до Білого дому відмінили. Шкода, бо раніше дозволялося заходити до знаменитого приміщення, але сьогодні навіть і в Нью-Йорку підходити до руїн ближче, ніж за два квартали, не можна. На вулицях з'явилися величезні плакати: "Ми — проти тероризму, а ви — з нами, чи — проти нас?" Дійсно, після 11 вересня Америка змінилася.

Глибока пошана до державної символіки — особливість американців. Прапори майорять на кожній установі, вулиці, автомобілі тощо.

Потрапивши до США, розумієш, якими є насправді громадяни Америки — доброзичливі, щирі, комунікабельні. Звичайно, їхній матеріальний рівень значно вищий від нашого, тому і погляди на життя інші.

Що можна помітити одразу — так це те, що усе в цій країні робиться для людей, для того, щоб вони почували себе якнайкраще. Безперечно, що й саме населення має високу культуру поведінки. Якщо дозволяється палити лише у відведених для цього місцях, то американці дотримуються цього правила.

У Вашингтоні багато парків та скверів, тому, якщо стоїть табличка, що велосипедами їздити забороняється, то це — закон.

Для зручності прибирання — усюди по два смітничка з поліетиленовими мішками, один — для папірців та пляшок, другий, що розміщений зверху, — для недопалків. Якщо хтось і порушить порядок, то його відразу оштрафують. Але варто лише щиро вибачитися і про інцидент забудуть.

Тривалий час джерела американського патріотизму залишалися загадковими, хоча відповідь виявилася досить простою. Адже чотириста років тому з'їхалися сюди з усіх куточків світу люди різних націй і народностей, об'єднані єдиною ідеєю — жити в рівності та свободі. Багато з них тікали від деспотизму власних держав з надією жити у вільній країні. Ця ідея й втілила американську традицію.

2. Які ж вони, американці?

Зрозуміло, що різні, адже, як і кожна нація, поділяються на еліту та пересічних громадян. Еліта, безумовно, зберігає й примножує свої сімейні традиції, діти навчаються у провідних вузах, прагнуть досягти певних висот, перевершуючи навіть своїх батьків. Прикладом є теперішній президент Джордж Буш.

Американці прагнуть мати хорошу освіту та роботу, які б сприяли матеріальному зростанню. Не

поспішають вони й одружуватися, роблять усе виважено та серйозно, і беруть шлюб лише тоді, коли з'являється соціальна готовність. Американки, в основному, працюють, тому дітей мають небагато. Буває навіть, що вже через місяць після пологів повертаються на роботу, залишаючи дитину няні.

Держава піклується про дітей з "кольорових" сімей, адже їх, зазвичай, більше. У цілому освітній рівень останніх дещо нижчий, і тому найчастіше вони працюють у сфері послуг та охорони.

Расова проблема сьогодні вже неактуальна. Можливо, дехто у душі й незадоволений цим, але (на думку знайомих американців) ніхто свої міркування вголос не наважується висловити.

Американці, зазвичай, високого зросту і дещо товстуваті. До речі, останні тут частіше зустрічаються, ніж у нас через те, що жінки не готують вдома, а харчуються усією сім'єю переважно бутербродами з добавками гормонів. Тому з дитинства, як правило, порушується обмін речовин. Хоча саме завдяки добавкам усе надзвичайно красиве: овочі, фрукти, навіть дерева й трава на газонах.

Пересічний громадянин особливо не звертає уваги на мову, адже нація сформувалася з народів світу, які ще й до сьогодні поповнюють країну. Серед них — емігранти з Африки, Азії та СНД. До речі, у школах не дуже переймаються вивченням граматики й каліграфії письма, адже друкують переважно все на комп'ютері.

Американці охайні й дотримуються правил особистої гігієни, хоча жінки майже не користуються косметикою, вважаючи, що це зайвий клопіт і даремно витрачений час, який краще присвятити дітям, сім'ї, роботі чи спорту. Коротше кажучи, в американців комплекси відсутні.

3. Яка вона, американська школа ?

Для нас — цікава, хоча, на перший погляд, може здатися незрозумілою. Але, коли краще придивитися, то можна усвідомити, що в їхній системі шкільної освіти, як і у суспільстві в цілому, домінують демократизм, повага до особистості, самоконтроль, патріотизм, неформальний розвиток дитячої творчості, відсутність будь-якого тиску й примусу.

Зазвичай, перший урок в усіх школах розпочинається з присяги Американському прапору. Діти постійно спостерігають, як це роблять їхні батьки, вчителі, а тому без зайвих емоцій щоденно й абсолютно серйозно повертаються до прапора і, кладучи руку на серце, промовляють лаконічно й зрозуміло: "Я висловлюю відданість прапору Сполучених Штатів Америки, єдиній, неподільній під Богом, нації, зі свободою і справедливістю для всіх".

Демократизм та волевиявлення особистості — головні складові шкільного життя. Відсутній тиск на учня як з боку батьків, так і вчителів. Діти відвідують школу без примусу, навчаються за вибраним індивідуальним рівнем.

Немає в них і шкільної форми, особливої дисципліни, колективного виховання, що більш сприяє розвитку доброзичливої атмосфери.

Чутливість та лояльність педагогів сприяють більш тісному спілкуванню з учнями. Поведінка останніх на заняттях — динамічна, але керується самоконтролем. Під час уроків діти можуть сидіти де їм зручно: на стільці, підлозі, парті, або ж — виходити з класу і повертатися, в будь-який момент ставити запитання вчителю, одягати те, що бажають, але в усьому знають міру. Учитель не боїться постійних директорських перевірок, "зрізів" знань, контролю за технікою читання, а то й просто планових відвідувань уроків. Тому його поведінка природна й врівноважена. Головне — грунтовно знати фактичний матеріал, адже в будь-який момент, а не лише наприкінці уроку, учень може поставити запитання. Динамічна поведінка дітей — природна реакція молодого організму. Учні добре розуміють, що навчаються самостійно, і тому вільно вибирають (в старших класах) цікаві для себе предмети. Коли, в разі потреби, і виходять з класу, то за декілька хвилин обов'язково повертаються, бо пам'ятають, що їх ніхто чекати не буде.

В американських школах вседозволеності також не існує. Заборони сформульовані психологічно грамотно: "Ми раді, що ви розумієте наші вимоги", "Спасибі, що не зачепили", тому їх і не порушують.

Вивчають новий матеріал переважно у формі активної розмови, але учні запитують лише заради знань.

Глибока диференціація навчання співіснує з індивідуальним підходом до учнів. Шкільне навчання спрямоване на доказовість фактичного матеріалу, а не на його запам'ятовування. Підручники лаконічно й об'єктивно висвітлюють події. Наприклад, світова історія розповідає про Російську імперію так:

"Вона займала північну частину Євразії. У 1917 році там відбулася революція (саме революція, а не більшовицький переворот), яка реорганізувала країну, утворивши СРСР.

З розпадом СРСР, у 1991 році, колишні союзні республіки отримали незалежність..." Далі подібним чином висвітлюється історія Прибалтійських держав, Кавказу. До речі, Україна взагалі не згадується.

Звісно, вітчизняні підручники своїм оформленням поступаються американським, але ж містять більше інформації про зарубіжні країни. Скільки саме інформації потрібно давати дітям, щоб вони запам'ятали, — сказати важко. Можливо, наші методисти вважають, що чим більше, тим краще. Але чи завжди? Хіба не краще давати таку кількість матеріалу, яку учень запам'ятає? Американці ж вважають, якщо учень чимось зацікавиться, то детальніше зможе ознайомитися з цим через Інтернет. Головне — зацікавити його навчанням, тобто, де і як знайти потрібну інформацію. Отже, вивчають предметів небагато, тим більше, що повторюються вони майже щодня, а тому домашні завдання є перспективними і мають більш дослідницький та соціологічний характер.

Поряд з освітніми питаннями, американська школа намагається вирішувати й етичні. Учителі намагаються власними вчинками виховувати співчуття, толерантність, вміння переборювати життєві стреси, за допомогою спеціальних тренінгів формують в учнів ораторське мистецтво, широке коло інтересів, особистих мотивацій, вміння бути лідером та розвивати писемну мову.

Культура посідає важливе місце. Наприклад, у школі правила поведінки пропонуються, такі:

1. Поважай інших, їхні почуття, ідеї, особистість, власність.

2. Слухай інших.

3. Приходь до школи підготовленим; корисно використовуй час.

4. Віддано навчайся.

Американці стверджують, що культуру людини можна порівняти з айсбергом. Зверху — одяг та манери, а "під водою" — схована душа, цінності, віра. І лише тоді, коли пильно придивитися, — побачиш усе.

Теми учнівських творів та усних виступів — це не просто переказування тексту з підручників, а глибокий роздум про людське життя та шляхи вирішення окремих проблем. Ми часто зустрічали написи: "Що означає бути лідером?", "Успіх приходить тоді, коли ти прагнеш до нього", "Перевага означає — здійснити буденну річ оригінально", "Твій вибір, твої вчинки — це ти сам", "Запрошення на мій острів" (до моєї душі) тощо. Вважаю, що позитивним результатом є те, що ми не бачили американця, який би звертався під час виступу до записів. Подібні диспути, а також улюблений кооперативний метод навчання (групова робота), наукові дослідження, ділові та рольові ігри, захист учнівських проектів — усе це сприяє формуванню активних і свідомих громадян. Незвично спостерігати, як учні-старшокласники, побачивши нас у своєму класі, підходили, знайомилися та розповідали про себе. І майже усі вчителі говорили: "Ласкаво просимо! Ми дуже раді, що ви не злякалися й приїхали до нас саме тепер (після подій 11 вересня). І раді, що нарешті зникла залізна завіса і ми можемо вільно спілкуватися.

4. Американська система освіти. Історія та структура шкіл.

Освіта в США має неоціненне значення. Кожна молода людина навчається заради успішної кар'єри і матеріального достатку.

Ще в 1620 році, у Масачусетсі, перше Європейське поселення заснувало школу, де навчали дітей арифметиці, письму, читанню та релігії. Згодом, у 1636 році, тут організували Гарвардський університет — нині один із провідних вузів країни. Вже тоді перед американцями постала проблема — формування нової нації, тому вони багато запозичили у своїх попередників — англійців, а також використали позитивний досвід усіх європейців. З 1865 року освіта стала доступною для всіх верств населення — один із секретів американської демократії. Крім того, американська система освіти, можливо єдина у світі, що має величезний відсоток багатонаціонального учнівства і студентства зі своїми проблемами, які вирішуються толерантно й водночас наполегливо.

Ще на початку XIX століття їхні школи дуже нагадували європейські: закріплені парти, регламентований час, перерви й дзвінки на уроки. Але вже у 60-90-ті роки XX століття відбувся процес гуманізації, в результаті якого змінилися навчальні плани та їхня організація. Основне завдання нинішніх американських шкіл — навчити учнів самостійно здобувати знання та жити.

Зазначу, що федеральний уряд та уряди штатів систематично допомагають освіті. Так, тільки в 1997 році уряд Президента Білла Клінтона на освіту виділив 51 млрд. доларів. Департамент освіти США керує школами країни. Кожен штат має свій відділ освіти, до якого входять контрольна рада і голова — головний інспектор шкіл. Цей відділ визначає свою політику згідно з законами штату. Існують ще й місцеві шкільні громади (5–7 обраних осіб), що вирішують певні проблеми.

Країна має декілька рівнів освіти: дитсадки, початкову, середню, вищу, професійну та освіту для дорослих.

Згідно з планом, навчальний рік триває дев'ять місяців (з 1-го вересня до середини червня). Середня школа складається з елементарної, середньої та вищої. Елементарна — 1—6 класи, середня школа — 7–9, вища — 10–12 класи (в деяких штатах зустрічається й інша структура). З 4—5-річного віку діти відвідують дитсадки, а перший клас — з 6 років. Навчальні плани окремих шкіл відрізняються один від одного. Але, в основному, вивчають такі предмети: читання, письмо, арифметику, історію, музику, географію, образотворче мистецтво, фізкультуру. У середній школі — англійську мову, природничі й соціальні науки, математику, фізкультуру. Факультативно: іноземні мови, мистецтво та професійна освіта. У вищій — вивчаються предмети за власним вибором. Отож, вони обирають половину предметів, що вивчаються в середній школі, тобто лише ті, які їм знадобляться для професії. Базовими науками у вищій школі є англійська мова, математика, точні та соціальні предмети і фізкультура. Факультативні курси мають три рівні: академічний, професійний та загальний (за вибором). Для отримання диплома про завершення середньої школи потрібно вивчати англійську мову — 4 роки, математику — 3 роки, точні і соціальні науки — по 3 роки, півроку — комп'ютерні науки.

Учні отримують оцінки з кожного предмета на основі тестування усних і письмових завдань протягом року. Академічний рік поділяється на два семестри (в деяких штатах і більше), після закінчення яких учні отримують оцінки з усіх предметів.

5. Неповторні американці.

Сполучені Штати Америки — унікальна держава. Цю країну створили мужні люди, які понад чотириста

років тому, долаючи океан і тисячі миль у пошуках свободи, рівності і справедливості, мріяли побудувати нове життя. Це — головний феномен і запорука лідерства американців у світі. Ті люди, котрі декілька століть назад не зуміли досягти на батьківщині щастя, домоглися цього на іншому континенті, створивши найдемократичнішу Конституцію, яка майже не змінюється протягом двохсот років. Згідно з Конституцією США всі громадяни мають рівні права та обов'язки, від безробітного до президента. Американці не розуміють того, що хтось може мати привілеї перед законом та громадянами держави, недоторканність тощо. У США перед законом усі рівні — це і є характерною рисою цивілізації. Охорона поважних "персон" — їхня приватна справа, а не справа платників податків. В Америці відсутні також "спеціальні" клініки й лікарні.

Переважна більшість американців — слухняні платники податків, адже ухиляння від сплати вважається найбільшим злочином. Податкові закони — прозорі, а тому усі громадяни їх добре знають. В країні закликають до правдивої та своєчасної сплати податків, адже це — запорука могутності держави. Крім того, платникам постійно надається інформація щодо використання податкових коштів. Майже кожен в Америці має власного юриста, лікаря, податкового й страхового агентів.

Американці довіряють своєму президентові та уряду. Потрібно було бачити їхні обличчя, коли вони слухали виступ президента Джорджа Буша у зв'язку з терористичними актами в США, та їхні відгуки на заклик мобілізуватися і мужньо пережити трагедію.

США — країна багатонаціональна. Тут живуть люди з усього світу. І, можливо, секрет мирного співіснування — якраз у толерантності та відданості національній ідеї, яка стала наріжним каменем американської ментальності. Адже вони запозичили найкраще з усього світу: від англійців — стійкий характер і наполегливість, від німців — пунктуальність, від італійців — темперамент, від китайців — східну кухню, від латиноамериканців — фольклор, а від усіх разом — працьовитість.

У США також проживають і українці. Вони займають чільне місце в житті держави і, разом з тим, вкладають інвестиції у розбудову незалежної України. Не є секретом, що багато людей хочуть потрапити до Штатів, долаючи перешкоди міграційних служб, щоб влаштувати своє життя в багатій країні. Сюди переїжджають і вельми заможні люди, що не зуміли "потоваришувати" з власним урядом, законом чи народом. Америка сповідує принцип: чим більше багатих, тим могутнішою є держава. Законодавство США передбачає можливість усім, хто бажає, займатися підприємницькою діяльністю, адже їхні гроші — це добробут країни. Не забувають і про підтримку середнього класу, адже саме він є показником забезпеченості нації та основним платником податків.

Американці працьовиті й пишаються своєю роботою. Головне для них — уміти заробляти гроші. Робота є сенсом їхнього життя. Вони створюють умови для плідної, творчої праці, цінують самовідданих та ініціативних працівників. Можливо культ роботи, що є найбільшим у світі, склався саме на основі пережитих економічних криз і депресій. Держава захищає права тих, хто працює, встановивши погодинну оплату праці (не нижче 5 доларів), з метою підтримання достатнього рівня життя.

Усі американці, які працюють, вважають себе діловими людьми, тому чітко планують своє життя наперед. Неприпустимо запізнюватися чи відпрошуватися з роботи. Наприклад, наша господиня місіс Су Стробл, учителька елементарної школи, завжди приїжджала за годину до початку занять і їхала зі школи через три години після їх закінчення. На роботі люди завжди в гарному настрої, посміхаються. Обговорювати особисте життя вважається непристойним, бо це, на їхню думку, виключно індивідуальне. Робота не є важкою — це не тейлерівська "потогінна" система. Працюючи з великою віддачею, вони не виснажують себе через її наукову організацію. Будь-який процес добре продуманий, автоматизований, а нині і комп'ютеризований, тому від роботи американці отримують матеріальне і моральне задоволення. Вони вважають, що комфорт знімає стреси, підвищує продуктивність праці та продовжує життя. Інтернет і телекомунікаційні системи заполонили державу — комп'ютери працюють усюди.

У США дітей рано готують до самостійного життя. Це покладається на сім'ю і школу. Остання, наприклад, менше уваги звертає на поінформованість учнів та глибокі наукові знання, ніж на виховання самостійності та вміння швидко знайти необхідну інформацію, як вважає педагогічна наука. А зайве пам'ятати непотрібно, бо воно швидко "старіє". Сім'я ж виховує вміння змалку заробляти гроші, раціонально їх використовувати, самостійно приймати рішення.

У США поважають старість, а тому людям похилого віку гарантується гідне життя. Крім пенсій, що сягають до 100 відсотків попередньої зарплати, існують ще й пільги та виплати зі страхування. Усе це дає можливість пенсіонерам часто подорожувати та цікаво проводити свій час.

Майже всі громадяни, аж до зрілого віку, живуть у "кредит", тобто купують в кредит. А держава дає гарантії банкам, які його надають, адже про забезпечене життя треба думати замолоду.

Американці релігійні, тому негативно ставляться до наркоманії, оберігають довкілля.

Але є в них і свої проблеми, наприклад, злочинність. Хоча незначне порушення поліцейський завжди вибачить. Існує також безробіття, наркоманія, етнічні проблеми, професійні хвороби. Захворювання

на СНІД та онкохвороби, серцево-судинні та генетичні (усі діти, що страждають на хворобу Дауна навчаються в загальноосвітніх школах). Американці майже не читають художньої літератури, бо все замінили комп'ютер і телебачення.

Через високий економічний потенціал США впливають на інші країни світу. Безперечно, що це може бути небезкорисним — усе прораховується. Прикладом є наше перебування в Сполучених Штатах. Адже державі вигідно, коли кожен із дев'яти членів української делегації, побачивши Америку, напише про неї, пропагуючи, таким чином, американський спосіб життя. Це — їхнє право.

Отож, американці самі створили свою державу. Люди різних національностей почувають себе тут рівними, вважаючи Америку найкращою, і це добре.

6. Вища освіта в США.

Наше стажування проходило на гранти університету Північна Арізона, а тому відвідування лекцій у цьому вузі було складовою частиною нашого перебування в США.

Система вищої освіти, як і скрізь, базується на повній середній освіті (12 років середньої школи). У 1999 році в США налічувалось 3,8 тисячі коледжів та університетів. Коледж є частиною університету і дає звання "бакалавра". Він існує самостійно і студент після його закінчення має змогу навчатися у вузі й надалі. Університет складається з бакалаврату (може бути і випускник коледжу) та магістратури. Абітурієнт має можливість одразу вступати до університету і здобувати там звання "бакалавра", а потім і "магістра". Оцінки, одержані в будь-якому вузі, зараховуються при переведенні до інших вузів країни.

Вища освіта в США, як, до речі, й середня, дуже відрізняється від освіти в Україні. Вона — платна (в державних і недержавних вузах), а також передбачає можливість одночасного навчання в кількох вузах й має необмежений термін навчання, що залежить від набору залікових балів, так званих "кредитів".

Студенти вузів вивчають загальнообов'язкові та спеціальні предмети. Для отримання ступеня бакалавра необхідно мати 124 кредити (залікові бали), наприклад, чотирирічне навчання. Щоб стати магістром, потрібно набрати ще 30 кредитів за 1-2 роки подальшого навчання.

Головне — надати можливість студентам самостійно складати свій навчальний план, відвідувати навчальні курси за вибором і в зручний для себе час. Тобто наголошується на індивідуальному навчанні. У вузах існує поняття "академічної групи", "курсу" та фіксованого терміну навчання. Якщо студенти прослухають певну кількість лекцій, здадуть тести і наберуть бали-"кредити", то їм наприкінці року адміністрація сама визначить курс навчання — I, II, III і т. д. За умови успішного навчання є можливість швидше закінчити вуз і, при цьому, менше витратити грошей. В окремих студентів термін навчання може затягнутися з різних причин — не відвідують лекції або ж не складають заліки.

Ті, хто бажає, можуть навчатися і влітку, освоюючи, таким чином, до трьох кредитів і прискорюючи час закінчення вузу.

Хочу зауважити, що скрізь, і в школі, і у вузі студенти (старшокласники 10—12 класів також називаються студентами) навчаються за повними рівнями складності, що залежать від особистих здібностей. Абітурієнт, який посередньо склав вступні іспити, може вибрати собі екзаментарний курс. А для успішного завершення навчання й отримання ступеня бакалавра йому згодом доведеться засвоювати і складніші курси, що передбачені спеціальністю. Наприклад, наступного дня, після відомого американського свята хелоуїна, ми зустріли в університетському кампусі Тоню з Росії і поцікавилися, чи сподобалось їй свято, на що вона відповіла: "Я не була там, адже кожен вибирає навчання за власними уподобаннями. Я вибрала рівень, близький до "А", а тому часу на розваги не вистачає".

Якщо першокурсник не визначився зі своєю спеціальністю, то перший рік він може вивчати лише загальноосвітні дисципліни. Подібне навчання неможливе в умовах академічної групи чи курсу, бо студенти відвідують різні лекції. Головне — набрати кредити. Ті лекції (із списку пропонованих), які найчастіше вибирали студенти, можуть повторюватися протягом дня до чотирьох разів. Студент визначає найзручніший для себе час — це, по-нашому, наукова організація праці.

Тому майже всі студенти працюють. Навчальне навантаження у них значно менше, ніж у наших, а крім того вони самостійно навчаються за допомогою Інтернету. За направленням вузу студент може викладати в школі від 12 до 18 годин на тиждень. Більшість шукає роботу деінде. До речі, в університеті Північна Арізона є оголошення про наявність роботи для студентів. Пропонують влаштуватися прибиральниками, працівниками їдалень тощо (по 3-4 години щоденно за плату 500—600 доларів на місяць). Небагато, але все ж таки гроші.

На відвідування лекцій відводиться приміром 35 відсотків часу, а решта — самостійне опрацювання. Вивчаючи в середньому по п'ять предметів на семестр, студент навчається по три астрономічні години щодня протягом тижня. Тестування знань здійснюється комп'ютером за 15 хвилин. Один раз на місяць відбувається письмове тестування по 30—50 хвилин, а зараховуються лише три найкращі оцінки з чотирьох.

Як же вступити до вузу? Випускник школи через комп'ютер підбирає собі вуз. Потім складає випускні тести (акцентую — незалежній комісії), результати яких розглядаються приймальними комісіями вищих навчальних закладів. До речі, перевіряє випускні тести Рада коледжів, оцінює їх у балах і надсилає (не випускник, а Рада) сертифікати з оцінками до того вузу, що вибрав студент. Не дивлячись на результат, абітурієнт оплачує роботу приймальної комісії (20—25 доларів), бо вона розглянула документи, пише твір, в якому обґрунтовує правильність свого майбутнього вибору, а потім проходить вступне тестування (25—50 доларів).

За навчання в державних вузах встановлено плату від 2,5 до 6 тисяч доларів щорічно. У приватних закладах — від 12—15 тисяч доларів, а в провідних — Гарвардському, Йельському, Стенфордському — доходить і до 50 тисяч доларів на рік.

7. Танок у пустелі.

В історії кожного народу, як і в життєписі людини, є свої радісні й трагічні моменти — "веселі і сумні свої дороги", як писав Дмитро Павличко.

Перебуваючи в США, ми відвідали індіанську резервацію племені навахів. Колись їхні стежки тісно переплітались з плем'ям апачів, що відоме вітчизняним читачам зі сторінок славетних романів Фенімора Купера, а потім — розійшлися і, здається, назавжди.

Спостерігаючи за життям, побутом і традиціями навахів зблизька (бо жили ми в них три дні), зрозуміла, що в нас є дещо спільне: колишня залежність від "старшого брата" і прагнення до самостійності.

До середини XIX століття навахи самовіддано боролися за свої прерії, героїчно зберігаючи самобутність. У 1868 році було укладено мирний договір між навахським народом та урядом США, і майже 150 років вони мають автономію. Це був свідомий компроміс з обох сторін. Сьогодні у навахів майорять три прапори: США, Арізони і власний, навахський.

Від міста Флегстафа до навахської резервації півтори години їзди дорогою, що звивається сірою стрічкою між безкраїми преріями, своєрідними американськими пустелями з червонястим ґрунтом, зрідка встеленим колючками. Якщо роздивлятись навкруги, то від палючого сонця час від часу з'являється марево, химерно виблискуючи водяною гладдю. Ось і резервація. Відразу здалося, що вона ізольована від світу, але це не так. Назва залишилась, але змінилася суть. Навахська резервація — це компактне місце проживання індіанців на своїх територіях, або на тих, що вони отримали згідно з договором 1868 року. Це звичайнісінькі села або селища з найсучаснішою побутовою технікою, комп'ютерами майже в кожній оселі, кількома легковиками у дворі. Правда, дехто з них живе в автомобільних трейлерах, також "начинених" сучасною апаратурою.

На роботу переважно їздять у Флегстаф, адже в резервації — лише школа та кілька невеличких крамничок. Чи вигідно їм жити серед пустелі? Напевно, адже всі жителі платять тільки федеральний податок, який складає 13 відсотків зарплати, а це наполовину менше, ніж зазвичай. Крім того, навахи (їх збереглося нині 300 тисяч) таким чином підтримують і зберігають свої національні традиції та звичаї.

Вони — язичники і дуже релігійні. Підтримують матріархат, мають багато легенд про створення світу. Поминаючи небіжчика, беруться за руки і повільно водять танок. Своєрідна музика та спів дуже нагадували національні колорити народів Півночі. Нам надали слово і під звуки бубона українці весело витанцьовували польку та краков'як у місцевій школі.

Прощання було незабутнім. Виходячи зі школи, я побачила велику картину із зображенням пустелі, індіанських резервацій та двох гірських вершин — Сан-Франциско піке, що колись належали індіанцям...

8. Секрети Америки.

Напередодні поїздки до Америки я багато читала про цю країну, зустрічалась із людьми, які там побували, але багато незрозумілих сторінок життя Америки так і залишилися таємницею. Я сподівалася, що коли поїду, то побачу все сама.

Мені хотілося з'ясувати, що означає — "демократія по-американськи", і як можна поліпшити культуру поведінки цілої нації? Важливо було зрозуміти, що можна зробити в умовах національної строкатості.

Чи існує американський патріотизм? Так, і це — факт. Для кожного американця — дорослого чи малого, день розпочинається з клятви вірності американському прапору, який майорить над домівкою, автомобілем, на роботі, який у формі значка висить на лацкані майже кожної людини. Існує велика довіра до керівництва держави. Говорять, коли переміг президент Джордж Буш, то його рейтинг популярності був невисокий, а нині — зріс. Невже секрет полягає у правильності курсу, у розумінні нації, у примноженні її багатства? Можливо. Восьмого листопада я дивилася виступ американського президента по телебаченню. Він говорив про патріотизм нації, про монолітність, пояснював внутрішню політику й мотивував афганські події. Але як віртуозно він це робив! Виступав тридцять хвилин, не дивлячись у записи, і постійно тримав зал у напрузі. Говорив виразно, зрозуміло, і вмотивовано, а в результаті — психологічно правильно. Його виступ неодноразово переривався схвильованими оваціями, хоча для американців така поведінка нетипова. Вони рідко кого слухають серйозно, не перебиваючи. Це — їхня особливість, якщо виникає запитання, то відразу його й з'ясовують.

Магічне слово "демократія" з прадавніх часів збуджувало уми й серця багатьох людей. При феодальній деспотії мужні люди в Новому світі створили першу демократичну державу. Можливо, що секрет американської демократії криється саме у можливості вільно висловлюватись, вільно діяти, з одного боку, і толерантному відношенні до думок та дій інших, з іншого. Але свобода в Америці пліч-о-пліч "крокує" з обов'язками громадян перед державою, і навпаки. Американські закони вважаються суворішими порівняно з європейськими, але їх дотримання є справою честі для американців.

У чому багатство Америки? В існуванні середнього класу — опори суспільства.

Уся система освіти, від шкільної до вузівської і післядипломної, як не дивно це звучить, не орієнтується на середній рівень. Кожен працює індивідуально, згідно зі своїми можливостями. Плекають лише інтелектуальну еліту (власну та емігрантську), створюючи їй необхідні умови, яка, в свою чергу, стає рушійною силою нації.

Про високу культуру поведінки я вже згадувала. Постійні посмішки на вулицях, привітання, культура водіїв, продавців та покупців — усе це зовнішній вияв людської культури, але з часом, відносно до законів діалектики, кількість переходить у якість, формуючи внутрішню культуру людей. Ось декілька прикладів. У черзі американці стоять за півметра один від одного, психологічно розуміючи, що в людини можуть виникнути якісь особисті проблеми.

Їхати, дотримуючись усіх правил, або пропустити когось вперед вважається за честь. А якщо водій ненароком трішки схибив, то ще довго сам собі повторює: "Я прошу вибачення".

О сьомій годині ранку наша господиня змушена була відігнати свого "Форда" на техстанцію. Прибувши туди, ми пересіли в інший, водій якого завіз нас із колегою до університету, а місіс Стробол — у школу. Після технічного обслуговування автомобіль був доставлений власниці прямо на роботу. Залишається тільки дивуватися!

Американці не вживають спиртного і майже не палять. І не лише тому, що тільки за спробу розкупорити на вулиці пляшку зі спиртним можна отримати штраф, і не тому, що паління в громадських місцях категорично заборонено. "Вважається некультурним приймати гостей із спиртним. Хоча я пригадую, що років з двадцять тому це було нормою", — відповів на наше запитання професор Північноарізонського університету містер Біл.

Тож секрети залишилися, адже з'ясувати усі феномени впливу на націю я так і не змогла.

9. Крихта рідної землі в американській глибинці.

Суботнього листопадового вечора моя господиня місіс Су Стробол сказала: "Їдемо на вечерю, де будуть вихідці з Росії..." І потім ще довго щось розповідала, але моє знання англійської не дало можливості зрозуміти її пояснення. Я подумала, що вечеря буде в якійсь американській родині. Під'їжджаємо до церкви, що виблискує ілюмінацією, заходимо і потрапляємо у великий, переповнений людьми, зал. Нас радісно вітає Ен Слободчикова, професор місцевого університету, викладач російської мови. З нею я познайомилася тижнів зо два тому, під час недільного богослужіння. Пригадую, що мені довелося вибачатися, адже я розповідала прихожанам про себе, Україну та Чернігівщину "ламаною" англійською. Раптом вона "кидає" через увесь зал вишуканою російською: "Ви прекрасно говорите!" — і всі дружно розсміялися.

Так ось, виявляється, ця американська жінка одинадцять років назад організувала тут, в американській глибинці (адже Флегстаф знаходиться на південному заході країни), зібрання росіян, тобто вихідців із колишнього Союзу. Сюди систематично приходять російські емігранти, а також усі, хто збирається відвідати країни СНД.

Ен запросила двох студентів з України та Росії. Леся з Ужгорода розповіла присутнім про українську історію, про Тараса Шевченка і прочитала англійською його "Заповіт". Також говорила про український рушник та хліб-сіль, пригостивши присутніх духмяним короваєм, випеченим коком-американцем, що вже п'ять років спеціалізується на українських стравах. Ми вперше за два місяці скуштували борщ, вареники та млинці зі сметаною. Вечеря виявилась чудовою! А в залі християнської церкви того вечора ще довго лунали пісні під тихий акомпанемент гітари. Співала Ен зі студентками і в присутніх поблискували сльози чи то радості, чи то смутку. Спочатку — "Ой, у гаї, при Дунаї", потім "Калинка-малинка" та "Чорне море моє", а на завершення, студенти російського відділення Флегстафського університету зімпровізували постановку відомої казки Шарля Перо "Червона шапочка".

Підходили люди, знайомилися і ще довго розповідали про свої поїздки до України чи Росії. Спасибі вам, Ен, що вже багато років зігріваєте серця тих, кого доля "закинула" так далеко від рідних земель.

10. Система шкільної освіти.

Американські науковці з царини освіти не лише розглядають питання психологічної підготовки американських дітей до розмаїтостей XXI століття, а й вивчають невтішні соціологічні дослідження по Штатах та країнах СНД. Вони вважають, що населення США "старішатиме". Так, у 1960 році на п'ятьох працюючих, припадав один пенсіонер, в 2000 році — на трьох, а в 2030 році передбачається на двох працездатних — один пенсіонер. Крім того, за даними, розвивається тенденція різкого зменшення кількості населення в Україні та Росії і збільшення його в Узбекистані та Киргизстані. В 2000 році у Росії проживало 146 мільйонів, а в 2050 передбачається всього 118,2 млн. В Україні в 2000 році, для прикладу, було 49 млн осіб, а в 2050 році нас буде вже значно менше — 37,7 млн. Проте, в Узбекистані у 2000 році проживало 24,7 млн, а в 2050 році очікується 48,6 млн. і в перспективі буде лише 9,04 млн. осіб.

Отже, кожна держава зацікавлена в створенні такої системи освіти, яка б гідно готувала підростаюче покоління до життя.

У США діти ходять до школи з шести років (є і дошкільні навчальні заклади). Самостійно існують елементарні школи (початкові — 1—6 класи), середні (7—9 класи), та вищі (10—12) або старші класи, в яких запроваджено вибір предметів учнями. Дев'яносто відсотків усіх шкіл — державні, десять відсотків — приватні. Тридцять три млн. учнів відвідують державні школи. Трапляється, що у віддалених районах діти навчаються дистанційно, тобто за допомогою комп'ютера. Фінансування американських шкіл здійснюється в основному з бюджету штатів (50 відсотків всіх коштів), 43 відсотків — дають місцеві органи влади і лише 7 відсотків виділяє уряд. Кожна школа має спеціальну раду, до якої входять меценати, батьки, громадськість, шкільна адміністрація. Вона розподіляє шкільний бюджет, визначає напрямки управління, вирішує конфліктні ситуації.

Щодо приватних шкіл, то вони також різні. Є багаті школи, а є бідніші навіть від державних. Це залежить від того, хто її заснував. Наприклад, коли засновники — заможні люди, то вони щорічно платять за навчання своїх дітей до 15 тисяч доларів. У таких школах вчителі працюють на конкурсній основі та й винагорода їхньої праці значно вища, ніж у державних. А коли школу засновує християнська община, то там учителі отримують менше, ніж у державних.

Безперечно, що в приватних закладах батьки, заплативши великі гроші, цікавляться знаннями своїх дітей. Проте і батьки, і діти знають, що платять вони значно більше, ніж це необхідно, бо школа щорічно організовує набір іще й обдарованих дітей. Це робиться для здорової конкуренції, а пізніше, в університетах, — для формування інтелектуальної еліти нації. Тож виходить, що на кошти трьох заможних сімей навчається ще й одна обдарована дитина. Чи вигідно це батькам? Так, здорова конкуренція дає можливість їхнім дітям "підтягуватися" до рівня перших.

Коли діти не встигають, їм пропонуються додаткові заняття, але коли вони і після цього не складають

теми (існує 100-бальна система, згідно з якою 50-60 балів — це незадовільна оцінка), то їх відраховують зі школи і батьки шукають іншу школу.

Школа не вирішує конфліктів між учнями, а лише попереджає їх. Якщо діти побилися або стався інший якийсь інцидент, то викликають поліцію і школа більше цією справою не займається. Робота шкільного психолога також полягає у попередженні конфліктів та спільному виробленні дієвих рекомендацій.

Для розгляду шкільних справ існує шкільний суд, підвладний лише Верховному суду держави. Суддею може бути особа, якій виповнилося 50 років (для порівняння — в Україні, президентом можна стати в 35 років, а суддею конституційного суду — в 40).

Рішення шкільного суду може бути найрізноманітнішим: відсторонення від занять, переведення у спеціальну школу тощо. Чи буде покаранням для дитини та її батьків відсторонення від занять? Так. У приватних школах за цей час нараховується оплата. А крім того, згідно з американськими законами, до 12-річного віку батьки не мають права ні на хвилину лишати дитину без догляду. Коли ж дитина є сиротою, то хтось із старших обов'язково повинен наглядати за нею. Інколи трапляються випадки, що сусіди сповіщають поліцію про бездоглядність дітей, і тоді батьків судять. Щоденно, після занять, усіх школярів, які не поїхали своїм авто (а це роблять з 16-ти років), шкільний автобус розвозить по домівках.

Іншим вироком шкільного суду може бути рішення про переведення дитини на певний час до спеціальної школи буквально з армійською дисципліною. Навіть будь-яке запитання учня тут регламентоване. Через деякий час, знову ж таки за рішенням суду, учня можуть поновити в загальній школі.

Якщо вчитель, наприклад, має нетрадиційну орієнтацію, і це, на думку шкільної ради, шкодить роботі, то порушується питання про його подальше перебування в закладі освіти. Проте звільнити американського вчителя важко. Після закінчення університету випускника беруть до школи з поставленим завданням, то його переводять у ранг помічника вчителя (із зарплатнею 19 тисяч доларів щорічно), і лише коли він стане учителем, то одержуватиме 24 тисячі доларів (середня по країні), але зарплата може бути і від 19 000 до 40 000. Після цього вчитель вступає до профспілки і перебуває під її захистом. А тому його звільнити складно. Директор школи отримує від 60 000 до 80 000 доларів щорічно. Платять також за стан роботи та за кваліфікацію.

11. Заняття у приватній школі.

Півторамісячне стажування українських вчителів проходило в державних школах США. І ось, на завершення, ми потрапили до приватної школи. Хочу зазначити, що вони бувають різними: елітарними, що дають хороші знання, але й з високою платою за навчання, та християнськими, що засновані на кошти християнських общин для їхніх дітей, щоб ті паралельно отримували і християнську освіту, а також для дітей середнього достатку. В останній ми і побували. Школа — невелика, близько двохсот учнів. Дітей у класах також мало, за рахунок чого, як стверджують педагоги, досягається результативність навчання.

На уроці світової історії були присутні сім учнів десятого класу, які вивчали тему (яку б ви думали?): "А. Гітлер. "Майн кампф".

З невідомих обставин, в українських школах цей твір не вивчається. Але американці, які не так близько відчули Другу світову війну (хоча про японський напад на Перл-Харбор і про атомне бомбардування Хіросіми та Нагасакі говорять на уроках історії досить детально), вважають, що учні повинні його знати.

Це був уже не перший урок на цю тему. Учні прочитали текст і тепер вчитель роздав ксерокопії та запитання до нього кожному окремо. Почалася дискусія. Кожен висловлював свої думки.

У цій книзі А.Гітлер розводить величезну антисемітську пропаганду, доводячи, що євреї, не маючи держави, начебто покарані Богом і їх треба знищувати, бо саме вони винні в усіх економічних і політичних злочинах. Окрім цього, автор порівнює марксистів і євреїв, адже останні, за його словами, складали величезний відсоток членів марксистських партій (і наводиться приклад окремих держав). Так Гітлер формував расову теорію.

І раптом учитель звернувся до мене: "А як ви обговорюєте "Майн кампф?" Я пояснила свої думки. А потім з'ясувалося, що Другу світову війну американські школярі вивчають протягом п'яти тижнів по п'ять годин (разом — 25 годин), але на будь-який розділ програми можна довільно розподіляти час з розрахунку, щоб усе вивчити.

Офіційної думки ні в американських вчителів, ні в підручниках немає. Учитель, вивчаючи будь-яку тему, висвітлює її з різних точок зору, але учні можуть підтримувати чиюсь думку, або ж мати свою власну.

Ми вивчаємо не лише "Хто?", "Що?", "Де і коли?", але обов'язково з'ясовуємо "Чому це трапилося?" — сказав американський вчитель історії.

12. Здрастуй, Україно!

І ось наше півторамісячне стажування в американських школах та університеті Північна Арізона наближається до завершення. Позаду — цікаві спогади, зустрічі та екскурсії.

А побачили ми й справді багато. Надовго в нашій пам'яті залишиться унікальна система освіти в США, проживання в американських сім'ях, візит до індіанської резервації, переповнена архітектурним еклектицизмом столиця — Вашингтон, різнокольорова американська пустеля, кактусові ліси та Велика щілина — ландшафтний витвір матінки-природи. Пам'ятатимемо й американців: веселих, життєрадісних і відвертих.

Залишилося декілька днів. Прощання у Флегстафі, переліт до Вашингтона, презентація там "американського" заняття в українській інтерпретації — своєрідний підсумок нашого стажування, а потім — переліт через Атлантику. "Здрастуй, Україно! Ми так за тобою скучили " — думає кожен з нас у літаку. А в душі — вдячність американському уряду, американській раді з міжнародної освіти за те, що ми безкоштовно шість тижнів стажувалися в Америці, за те, що майже з чотирьохсот претендентів поїхали саме ми — дев'ять педагогів Чернігівської та Сумської областей.

Дякуємо тобі, розмаїта Америко, за те, що була в нашому житті.

Програма "Акт на підтримку свободи"

Юлія КАМЕНЄВА,
випускниця програми FSA-FLEX,
учениця 11 класу СШ № 2, м. Марганець

Програма "Акт на підтримку свободи" існує з 1991 року, і щороку учні старших класів середніх шкіл України подорожують до Сполучених Штатів Америки. Там вони удосконалюють англійську мову, знайомляться з країною та її культурою, навчаються у місцевих школах і проживають у гостинних сім'ях.

Переможці програми отримують стипендію, яка забезпечує внутрішні та міжнародні проїзди, кишенькові гроші на кожен місяць, влаштування у сім'ю, зарахування у середню американську школу та медичне страхування.

Усі учасники програми, щоб вийти у фінал, проходять короткий пре-тест на знання англійської мови. Ті, хто успішно складе його, візьмуть участь у повному тесті на знання англійської мови і напишуть твір англійською, щоб отримати анкету та пройти співбесіду.

З 1 серпня 2000 р. до 25 червня 2001 р. я навчалася в американській школі в 11 класі завдяки програмі "Акт на підтримку свободи". Мешкала в штаті Меріленд. Рік розпочався з подорожей по США. Спочатку я відвідала штат Аляска, потім — Флориду, Нью-Йорк, Вашингтон, Орегон, Вірджинію, Північну Каролiну. Подорожуючи, я пізнавала життя країни в найвіддаленіших її куточках. Усі штати — різні, але, водночас, і схожі. Щоб не сталося — американці пишаються своєю державою і зроблять усе, щоб її захистити. Прикладом цього була реакція громадян США на події 11 вересня. Отже, любов до Батьківщини - це перше, що наші майбутні покоління повинні усвідомити, щоб збудувати Україну за європейськими стандартами.

Американська школа також є особливою. Знання там здобувають практичним шляхом, а не теоретичним (як в Україні). Студенти намагаються брати участь в усіх шкільних клубах. Завдяки цьому, товаришують майже усі. У клубах студенти обмінюються думками з приводу глобальних проблем світу, намагаючись їх вирішити. Наприклад, я була членом клубу "Модель Організації Об'єднаних Націй", де щодня відбувалися диспути з приводу подій у США та за кордоном. Я вивчила політичну й соціальну структуру Америки і тепер знаю, якою хочу бачити Україну в майбутньому і як цього досягти. Адже ми — наступне покоління і повинні збудувати нашу державу більш цивілізованою та дійсно демократичною.

Та це ще не все. За час обмінів між студентами американці зрозуміли, що країни СНД тепер не суперники і не вороги, а друзі й партнери. Беручи українського студента на рік, звичайна американська сім'я пізнає Україну, її звичаї та обряди.

Повертаючись з Америки, студенти намагаються бути корисними для суспільства, щось для нього зробити. Тому, я та ще одна дівчина, яка теж повернулася з США цього року, відкрили у своїй школі клуб "Англійська й міжнародні відносини", де намагаємося допомогти іншим вивчати англійську мову, дискутуємо з приводу подій у світі та в Україні, обговорюємо питання відбудови нашої держави, а ще — розважаємося по-американськи.

Отже, завдяки програмі "Акт на підтримку свободи" в Україні існує американський дух, який робить її дійсно правовою, демократичною та суверенною державою. Адже ми — нове покоління, в повному розумінні цього слова.

Підхід життєвих ситуацій у профілактиці тютюнових проблем

Торік фахівцями Інформаційного центру з проблем алкоголю та наркотиків було розроблено новий метод профілактики вживання тютюну серед підлітків.

Запропонований підхід спрямований на розвиток здатності підлітків розуміти себе, свої потреби і на зміцнення в них упевненості. Саме ці риси роблять людину спроможною у будь-якій ситуації поважати як особисті, так і чужі інтереси: бути стійкою до впливів і не нав'язувати своєї думки іншим.

ІСТОРІЯ ВИНИКНЕННЯ ЦЬОГО ПІДХОДУ

На зустрічах із підлітками, що нам доводилося проводити, щоразу виникала дискусія на тему: "чому люди починають палити?" Найчастіше відповідали: "через інтерес, цікавість" або "усе в цьому житті потрібно спробувати", або ж "усі це роблять, чому б і мені не спробувати?" А ще деякі говорили: "щоб розслабитися".

Якщо ретельно все проаналізувати, то серед цих відповідей можна побачити більш глибинне і серйозне, ніж просто цікавість. Що змушує людину раптово почати палити? Або чому раптом захотілося розслабитися саме за допомогою тютюну? Напевно, цьому сприяють якісь додаткові причини. Тому підліткам було поставлено питання: "чому раптом з'являється інтерес, цікавість і бажання "відтягнутися"". У результаті, під час обговорення, з'ясувалося, що на це можуть вплинути різні життєві ситуації, які провокують у молодих людей бажання й інтерес експериментувати з тютюном.

Такі ситуації можуть мати подвійне значення для індивідів. З одного боку, під впливом деяких з них підлітки дізнаються про тютюн щось таке, що змусить їх вважати цю речовину чимось особливим. Назвемо це явище "ситуації, що інформують". Вони можуть сприяти першим експериментам із сигаретами. З іншого боку, у житті підлітка могли відбуватися події, які травмували його психіку та ускладнюють його психічний розвиток і адаптацію до факторів навколишнього середовища. Підлітка неважко переконати в тому, що за допомогою паління він зможе хоча б тимчасово забути про проблеми. Ці ситуації значною мірою можуть сприяти переходу від стадії експерименту до систематичного вживання та розвитку залежності від тютюну. Їх можна назвати "дезадаптуючими". Зрозуміло, такий розподіл умовний і в багатьох випадках ситуація, про яку розповідає підліток, віддзеркалює ті або інші риси.

Так виникла ідея використовувати особисті враження підлітків, так чи інакше пов'язаних зі вживанням тютюну, для первинної профілактики. Вона подібна до моделі афективного навчання, як варіанта первинної профілактики. Цей підхід свідчить про те, що в основі звертання до різноманітних психоактивних речовин лежать особистісні дефіцити, брак навичок адаптації і подолання життєвих труднощів. Ознайомлення з цим підлітків розглядається як запорука профілактики їхнього звертання до психоактивних речовин. Афективне навчання, зазвичай, припускає досить високу ефективність, але низьку рентабельність через великі витрати часу і висококваліфікованої праці професійних психологів.

Ця обставина, звичайно ж, викликає бажання якось її перебороти, створивши інструмент, який зможуть використовувати не тільки фахівці, підготовлені в галузі психотерапії і психологічного консультування, але й педагоги, або й навіть підлітки.

ОСНОВНА ІДЕЯ ЦЬОГО ПІДХОДУ

Ідея запропонованої методики полягає в наступному. На основі результатів перших етапів роботи з різними групами підлітків відбираються найбільш типові, подібні життєві ситуації. Технологія роботи з цими ситуаціями пророблюється групою психологів і пропонується кінцевому споживачеві у вигляді реалізованого на педагогічному рівні ігрового завдання, що не вимагає участі професіонала з психотерапевтичною підготовкою. Підліткам пропонується така ситуація, яку вони спочатку обігрують, а потім обговорюють. При цьому не дається ніяких готових рецептів вирішення проблем, а підлітки поступово самостійно знаходять адекватне рішення за допомогою заздалегідь підготовлених запитань.

ПЕРЕВАГИ ЦЬОГО ПІДХОДУ

Для вчителів:

Для проведення занять у рамках цього підходу не потрібно ні наочного знаряддя, ні інформаційних матеріалів. Усі матеріальні витрати обмежуються придбанням невеликого набору матеріалів для ведучого і ресурсів для його навчання. Надалі потрібно лише відповідне приміщення і час.

Заняття можуть проводитися не тільки на таких уроках (валеології і т. п.), але й під час клас-

них годин. Крім того, вони цілком можуть проводитися викладачами у літніх таборах, керівниками різних гуртків, секцій або іншими педагогами, що мають можливість працювати з дітьми. Важливо лише, щоб такі педагоги переймалися ідеями цього підходу і творчо виконували всі рекомендації, які викладені у посібнику.

Для учнів:

Групова форма роботи орієнтована на максимальне залучення учасників до спілкування, до того ж на рівних умовах. Вона допомагає розкрити себе, свої особливості, переживанням.

Подана в авторитарному стилі інформація не сприймається значною частиною підлітків. Використовуючи цей підхід, ніхто не нав'язує їм готових рішень, вони шукають і знаходять їх самостійно, бо тільки тоді їхні міркування спрямовуються у правильнеу русло. Подібний підхід максимально відповідає особливостям підліткового віку.

Ми не зупинилися на досягнутому і зараз завершуємо роботу щодо створення подібного курсу для профілактики вживання алкоголю та наркотиків, заснованого на згаданій вище методиці.

Більш докладну інформацію про методику і можливість її використання можна одержати, відвідавши наш сайт: www.adic.org.ua або написавши лист-запит на інтернет-адресу: adic@svitonline.com.ua чи на поштову адресу: 02002, Київ-2, а\с 92, чи зателефонувавши по телефону (044) 572-40-80.

З повагою до всіх читачів
команда Інформаційного центру
з проблем алкоголю і наркотиків

Сучасний світ, стереотипи і англійська мова

Що потрібно знати, вивчаючи мову і готуючись до навчання за кордоном

Олена ГРИЩЕНКО
старший викладач кафедри філології
Черкаського державного університету ім. Б. Хмельницького

Я, Олена Грищенко, старший викладач факультету романо-германської філології, на жаль, ще не мала нагоди навчатися у США, оскільки завершую роботу над дисертацією на тему "Навчання граматичного аспекту спілкування англійською мовою за інтенсивною технологією на початковому ступені в університеті". У своїй дисертації я досліджую, як найдоцільніше навчати практичної граматики на заняттях з англійської мови, з метою не тільки озброїти студентів певними граматичними навичками та знаннями, але й одночасно забезпечити навчання коректного спілкування англійською мовою. Провідною технологією я обрала сугестопедію або інтенсивний метод. Я проводила методичний експеримент протягом трьох років і дійшла висновку, що навчання іншомовному спілкуванню (в тому числі його граматичного аспекту) буде повноцінним, за умов уподібнення до реального спілкування з обов'язковим врахуванням соціокультурних та лінгвокраїнознавчих аспектів мови. Результати експериментів були вражаючими, оскільки вони повністю підтвердили мою гіпотезу. Займатися даною тематикою мене надихнула не тільки цікавість до англійської мови та методики навчання англійського спілкування, але й численні зустрічі з американськими спеціалістами, представниками Корпусу Миру, з якими я не тільки спілкувалася, але й плідно працювала.

Ситуації, з якими я стикалася багато разів, навели на думку, що було б добре знати певні факти з життя народу, з яким ми так часто спілкуємось та співпрацюємо, мову якого вивчаємо. Таким чином, я почала цікавитись відповідною літературою. Дослідження вітчизняних та зарубіжних спеціалістів у цій галузі, таких, як А.Воловик, Ю.Пассов, Н.Скляренко, О.Тарнопольський, Г.Томах, М.Фаїнова, В.Шабес, O.Connell, M.Joos, G.Leech, W.Rivers, J.Svartik та багато інших, виявилися дуже корисними. Якщо вас цікавлять конкретні джерела цих авторів, то я з задоволенням вам їх надішлю.

Отже, опрацювавши джерела зазначені вище та інших дослідників, і спілкуючись з амери-

канськими представниками, я дійшла висновку, що необхідно знати й враховувати певні соціальні, культурні, комунікативні конвенції американського суспільства і так звану рутинну поведінку, або індивідуальні акти поводження, що у різних культурах можуть мати різне значення. Наприклад, потрібно мати на увазі, що в США на формальне запитання: "How are you?" найчастіше передбачається така відповідь: "Fine", адже скаржитися на долю чи говорити про свої проблеми не прийнято; також потрібно пам'ятати, якщо вам що-небудь подарували, то подарунок бажано відразу ж розгорнути і висловити своє особисте ставлення; необхідно також звернути увагу на таку конвенцію як "bread-and-butter letter", тобто листи з висловленням подяки за гостинність; потрібно знати, що неприйнято запитувати про те, скільки людина заробляє, бо американці, зазвичай, тримаються один від одного на більшій відстані, ніж українці (приблизно на відстані витягнутої руки); якщо при зустрічі з вами американець не подасть руки, то не потрібно вважати його нечемним; ще в американській культурі прийнято цілувати чи обіймати на знак вітання та прощання тільки членів родини, або дуже близьких людей; ще в американській, значною мірою і в англійській поведінці, не вважається нечемним, розмовляючи, тримати ноги на столі, чи сидіти, далеко витягнувши ноги вперед, або ж тримати руки в кишенях, курити і т. д. Таких прикладів можна навести дуже багато.

Упевнена, що знання таких фактів значно спрощує життя у незнайомому оточенні. Тому, на заняттях з англійської мови, я звертаю увагу на те, щоб студенти, виконуючи комунікативне завдання, яке міститься у вправах, спілкуючись у межах заданих ситуацій, не тільки використовували свої мовні та мовленнєві знання, але й враховували стандарти комунікативної поведінки носіїв цієї мови.

Гадаю, що тут буде доречно також згадати, що завдяки методиці, за якою я працюю, досить велика кількість студентів та школярів не зазнали культурного шоку та психологічного дискомфорту, навчаючись та працюючи у США та Канаді.

Цікаво, що на факультеті романо-германської філології в Черкаському державному університеті за подібною методикою працює багато провідних викладачів. Доречно зазначити, що ця методика не є абсолютно новою, оскільки кроскультурним підходом та соціокультурними аспектами навчання мови займається багато українських дослідників з методики навчання іноземних мов.

Інформаційні технології та новоутворення у сфері освіти

Олексій НЕЩЕРЕТ,
випускник програми ТЕА,
представник програми ІАТР у Запоріжжі,
Гуманітарний університет "ЗІДМУ"

Широке впровадження комп'ютерних технологій у сфери соціального життя, починаючи з 1990-х років, стало результатом інформаційної революції, яка призвела до нового етапу в розвитку суспільства. Індустріальне століття поступилося століттю інформаційному, яке й визначатиме надалі головні види діяльності людей у сфері бізнесу, освіти, методів поширення й отримання інформації. Ефективне використання інформаційних технологій є головним критерієм оцінки інноваційності та конкурентоспроможності впроваджуваних технічних проектів та методик (Зацний Ю.А., 1997: 129 с.).

Безперечно, що бурхливий розвиток технологій не міг не вплинути на створення нових слів та словосполучень у сучасній англійській мові. Саме інформаційні технології і визначили ті новоутворення, що з'явилися для позначення нової інформаційної техніки, нових засобів обробки та передачі інформації. Виникнення Інтернету призвело до утворення нового простору — кіберпростору (cyberspace), або віртуального (virtual space), де спочатку не поширювалися чинні закони та правила поведінки суспільства. Ціла низка новоутворень з цими ключовими елементами з'явилася для позначення інформаційної комп'ютерної мережі Інтернет та усього простору цієї мережі: information superhighway, infohighway, cyberculture, cybermall, cyberlaw, cyberbanking, telecommuter, telecottage, e-mail, e-pal, netiquette, netsavvy, web browser, web-page, virtual reality, virtual executive тощо. Особливо популярними стали "кіберneологізми" з афіксоїдом cyber- — cybercash, cyber-

cafe, cyberaddiction, cyberdoctor, cybercop, cyberculture, cyberskills, cybersoap і т. д. Як зазначає професор Зацний Ю.А., тільки в журналі "Newsweek" за 1996—1999 рр. виявили 133 таких слів з цим елементом.

Звичайно, інформаційні технології не могли залишити осторонь й освіту. Адже вона стосується категорії одного із найчутливіших та відкритих до нововведень соціальних просторів, і миттєво відображає зміни в суспільстві. Освіта є саме тим середовищем, яке створює численні неологізми, що з'явилися для номінації нових форм та методик навчання, змін у методах обробки та передачі інформації, особливо, нового змісту освіти. Застосування комп'ютерної техніки призвело до комп'ютеризації освіти (computer-aided education), яка, в свою чергу, створила умови для навчання дітей удома (teleschooling, cyberschool). Особливо поширення набула дистанційна форма навчання (distance learning або distance education) у вищих навчальних закладах. Університети Європи і США, спочатку нерішуче, а тепер упевнено впроваджують таку форму навчання, щоб не втратити свою частку надзвичайно конкурентного ринку освіти. Бурхливий розвиток цієї надзвичайно демократичної форми навчання створив платформу для утворення нових слів. Окрім distance education чи distance leaning, з'явилася низка новоутворень: e-learning, online learning, online education, telelearning web-education, web-based education, web-learning, digital education, digital learning, wire-learning, dotcom education, dotcom learning, virtual education, virtual learning.

Все більше вищих навчальних закладів закуповують комп'ютерну і телекомунікаційну техніку, які через модеми підключаються до мережі Інтернет. Їх називають "virtual university", "cybercollege", "cyberschool", "teleschool", "dotcom college", "online university", "e-university". Для учасників дистанційної освіти з'явилися нові слова: wired student, virtual student, cybereducator, cyberlecturer, e-learner, що користуються зараз своїм "особливим розкладом занять" (virtual timetable). Навчальні програми, матеріали, лекції та семінари одержали назву: cyberseminar, cyberlecture, online course, teleseminar, telecourse. На сьогодні створений конкурентний ринок на електронні навчальні матеріали, які передаються на відстані (electronically delivered digital materials). Учасниками цього ринку стали не тільки університети та бізнес-компанії, що виробляють техніку та програмне забезпечення, але й окремі викладачі. Вони розробляють авторські програми чи віртуальні курси (virtual course) і розміщують їх на власних віртуальних сайтах (web-site).

Сучасний розвиток інформаційних технологій дозволяє деяким університетам впроваджувати дистанційне навчання для створення так званої "віртуальної системи освіти" (virtual education system) від дитсадків до аспірантури. Випускники віртуальних університетів отримують такі ж ступені, що й випускники "реальних" університетів (bricks and mortar, як їх стали називати для порівняння з віртуальними).

Останнім часом стає популярним і корпоративне дистанційне навчання, де ринок навчальних матеріалів та курсів є більш конкурентним. Новоутворення "instructor-led training", "online training", "web-based training", "distance training", "computer-based training" вказують на те, що дистанційне навчання реалізується на корпоративному рівні. Понад 200 компаній конкурують між собою, щоб запропонувати консультаційні послуги в галузі електронного корпоративного навчання. Ентузіасти цієї форми навчання та підготовки кадрів прогнозують, що корпоративні мережі, стануть у майбутньому "середовищем знань" або "сховищем знань" (knowledge environment — repository of knowledge), які миттєво будуть передавати потрібну інформацію службовцям компаній.

Чи приживеться ця форма навчання — покаже час, адже не всі університети зважилися запровадити Інтернет-навчання. Наприклад, Бізнес-школа Колумбійського університету в Нью-Йорку, Університет Чикаго, Лондонська школа економіки, Стенфордський університет в Каліфорнії та Університет Карнегі Меллон в Пітсбурзі об'єднали свої зусилля навколо Кардинського університету, щоб заснувати цифровий навчальний заклад (online institution), таким чином запобігаючи дискредитації свого іміджу та репутації, якщо дистанційне навчання не виправдає себе. Скептики побоюються, що вседоступність даної форми освіти може спіткати доля інтернетівських компаній (dotcoms), за якими після краху фондового ринку (meltdown) в 1999 році закріпилась назва "bubble" (нестабільна компанія): "With the popping of the bubble, they have also been quick to offer help with "sudden-loss-of-wealth syndrome"" (The Economist, 24 February, 2001).

Все більше скептиків з'являється і серед учителів середніх шкіл, які з недовірою ставляться до перспектив "безпаперових класів" (paperless clasroom), бібліотекарів, що все-таки більше цінують "паперові" версії (слово "paper" використовується для порівняння з цифровими матеріалами): "California Digital Library drives hard bargains with the publishers of periodicals to license the use of their electronic versions. But even here, no money is saved: the university still buys paper copies: paper is so much permanent than bits and bytes" (The Economist, 15 February, 2001).

Але новоутворення "screen — happy pupils" свідчить про те, що школярам подобається електронна версія освіти: "There are still plenty of sceptics about the value of online teaching in schools. Teachers are, however, gradually catching up with

their screen — happy pupils" (The Economist, 15 February, 2001).

Це має особливе значення тепер, коли школярі через швидке зростання рівня життя втрачають бажання навчатися. Новоутворення "affluenza" ("affluent + influenza") чи "sudden-wealth syndrome" демонструють також і рівень прибутків у сім'ях, що, в свою чергу, турбує батьків, які шукають способів заохочення дітей до навчання.

"The Silicon Valley affliction known as "affluenza" or "sudden-wealth syndrome" has been widely reported. Rich people of all kinds are increasingly worried that their wealth will demotivate their children and make them selfish and unappreciative of the value of money" (The Economist, 14 August, 2001).

Подальший розвиток і вдосконалення інформаційних технологій допоможе визначитися з термінологією для номінації новітніх методик в освіті. Деякі з них домінуватимуть, а деякі — зникнуть. Одні афіксоїди втрачають свою словотворчу продуктивність, як це спостерігається з елементом cyber-. Інші — стають більш активними, наприклад, dot чи dot-com. Спочатку "dot-com" використовували в інтернетівських адресах, але згодом цей елемент став виконувати словотворчу функцію (dot-com college, dot-com economy, dot-com world), окремими словами — dot-commer, dot-commie — позначають інтернетівські компанії. Але "dot-com", після банкрутства високотехнологічних компаній в 1999 році, втрачає свою активність (post-dot-crash, ex-dot-comer). "In post-dot-crash Germany, at least two dozen New Economy companies have adopted work councils" (The Economist, 2 July, 2001). "Dena McCallum says many of her recruits are ex — dot — comers" (Newsweek, 2 July, 2001).

Отже, нові слова і словосполучення в галузі освіти вказують на кардинальні зміни у формі та змісті навчання з інформаційними технологіями.

Список використаної літератури:

1. Зацний Ю.А. Неологізми англійської мови 80-90 років XX століття. — Запоріжжя: Запорізький університет, 1997. — 129 с.

2. Зацний Ю.А., Пахомова Т.О. Мова і суспільство: збагачення словникового складу сучасної англійської мови. — Запоріжжя: Запорізький державний університет, 2001. — 176 с.

3. The Economist. 2001, February 15.

4. The Economist. 2001, August 14.

5. Newsweek. 2001, July 2.

Через вивчення мов і культур — до культури миру, Злагоди, співпраці.

Участь учителів у міжнародній програмі з демократизації освіти

Ірина ПУКАС,
випускниця програми TEA (2001),
вчитель СШ № 15, м. Рівне

Викладання іноземних мов стало великою потребою у зв'язку з розширенням економічних, політичних і культурних зв'язків між державами. З'явилася можливість для учнів, студентів, учителів та викладачів вищих навчальних закладів покращити свої знання з іноземних мов і підвищити кваліфікаційний рівень, поїхавши на навчання в США та Великобританію завдяки міжнародним програмам. Безумовно, це дає багато переваг тим людям, які вже побували там й отримали мовну практику, познайомилися з країною та стилем життя її людей, відчувши себе на деякий час їхньою частиною. Це дає змогу краще зрозуміти іншу країну, її культуру, покращити знання іноземної мови і відчути новий поштовх до самовдосконалення і самореалізації, а також до нових творчих ідей.

Зараз існує багато програм, у яких беруть участь як школярі, так і вчителі. І саме про одну з них хотілося б розповісти детальніше.

Уже третій рік вчителі та учні рівненської школи № 15 з поглибленим вивченням іноземних мов, разом з освітянами ще двох країн: США та Угорщини, беруть участь у міжнародному проекті з Демократизації освіти. У школі був створений Міжнародний центр шкіл-партнерів, а завдяки мережі Інтернет вчителі та учні мали змогу спілкуватися з колегами й однолітками.

Минулого року освітяни цих країн працювали над спільними проектами, які обрали для реалізації

на серпневій конференції вчителів 1999 року в Угорщині в м. Сегед, куди були запрошені двоє вчителів СШ № 15 О.Є.Франчук і Т.В.Власишина. Після їхнього повернення, до проекту було залучено ще троє вчителів школи: І.А.Сігілієтова, І.В.Пукас та А.Р.Кірноз. Крім того, у програмі з Демократизації освіти брали участь вчителі загальноосвітньої школи № 13 та гімназії № 1. У серпні 2000 року нас запросили на двотижневу міжнародну конференцію з Демократизації освіти в Угорщину, в м. Сегед. Протягом 1999/00 навчального року ми працювали над такими проектами: "Дружба" (задіяні учні 5-6 класів, керівник І.В.Пукас), "Відпочинок моєї мрії" (учні 9-их класів, керівник А.Р.Кірноз), екологія: "Наші річки" (учні 5-6 класів, керівник Т.В.Власишина), "Рецепти моєї бабусі" /українська, американська, угорська кухні/ (для учнів 9-11 класів, керівник О.Є.Франчук), "Магазини і покупки" (учні 5-8 класів, керівник І.А.Сігілієтова). Були визначені терміни обміну уже виконаних проектів між школами-партнерами. Учні з великим задоволенням брали участь в спільних проектах, що дало змогу не тільки покращити свої знання з іноземної мови, але й проявити свою індивідуальність. Я працювала разом зі своїми учнями над проектом "Дружба". Учням було поставлено низку запитань, на які вони повинні були відповісти, виконавши проектну роботу.

Під час пошукової роботи були знайдені прислів'я про дружбу, їхнє пояснення. Учням запропонували написати твір на одне з прислів'їв.

У групах обговорювались такі питання:

— Мій уявний ідеальний друг.

— Визначення позитивних рис характеру для дружби.

— Чи необхідні друзі в нашому житті?

— Чи з'ясували правила, як вдосконалювати себе і бути справжнім другом?

Учні також виготовили колаж із фотографій однокласників, визначаючи при цьому основні позитивні риси характеру кожного.

Щоб знайти друзів по листуванню, школярі виконали міні-проекти "Про себе" і надіслали до США в одну зі шкіл у м. Толідо.

До Нового року виготовили листівки друзям.

Того ж року всі вчителі, які брали участь у програмі, були запрошені на семінар, що проходив з 16 жовтня по 16 листопада 2001 р. у м. Толідо, штат Огайо (США). Але, на жаль, дехто з України не мав можливості взяти у ньому участь. Учителі нашої школи продовжать працювати над цією програмою і в наступному році.

Що дає особисто мені ця програма?

По-перше, можливість спілкуватись з колегами через мережу Інтернет, обмінюватися ідеями щодо класної та позакласної роботи; по-друге, дає можливість професійно зростати і, звичайно, залучати дітей до міжнародної програми, що також сприяє підвищенню мотивації навчання ІМ і поліпшує їхні знання.

Цього літа я мала можливість відвідати США разом із 15 вчителями України як переможець програми ACCELS (Американсько-українські премії за досягнення у викладанні) з 23 червня по 16 серпня. Звичайно, я отримала незабутні враження від цієї подорожі, дізналася багато нового і мала змогу порівняти освіту обох країн, знайшла чимало друзів серед колег — американських вчителів. Одним із найяскравіших моментів подорожі була триденна конференція для вчителів СНД і 30 кращих учителів США 2001 року (переможців такої ж програми, фінансованої урядом Америки). Коли українські вчителі презентували свої уроки, вони вразили американців, особливо методами і прийомами навчання, творчими підходами до викладання. Познайомилась я з цікавими і творчими вчителям, з якими зараз співпрацюю, і з якими ми плануємо продовжити роботу над проектом "Дружба". Гадаю, це буде цікаво і корисно як для вчителів, так і для учнів. Будемо намагатися через вивчення мов і культур дійти до культури миру, злагоди, співпраці.

Для вчителів іноземних мов, які цікавляться інтеграцією проектів у навчально-виховний процес при вивченні іноземної мови, пропоную ознайомитися з планом проекту "Дружба".

Friendship Lesson Plan

FOCUS

Students would learn how people become friends and how to find a friend, visit a library and look for the sayings of famous writers and compare them with their own understanding of "friendship". They have to write their essays and represent their works to their classmates and participate in different activities. The idea is to teach students to be attentive to other people, to improve their personal qualities, to understand and value friends. All these were planned to achieve through several tasks. Students have to research among the proverbs those ones concerning friends and friendship, organize group work and give their explanation of "friendship". The discussion "What Is Friendship?" will include analyzing individual features of the persons and students will make a conclusion, which of them are good for friendship. Then they will be involved in out-of class activities: singing, reciting poems about friendship, and drawing.

To achieve the aim students will prepare cards and write congratulations to exchange them with the kids from the school-partners. The spectrum of activities includes a talk about pets, dramatizing and presenting mini-projects in the classroom. The awarding ceremony is also planned. To sum up the work students propose essays with photos of their friends and an exhibition will be organized at school as well. The best works will be placed in the web site.

OBJECTIVES

1. Involving students in activities needed for the lesson.
2. Teaching students to analyze their characters and explain what features are good for friendship.
3. To show examples how to be attentive to people and how to make friends.
4. Collect and make a list of proverbs, sayings about friendship and friends for discussing them.
5. Developing students* writing skills on the base of the given materials

MATERIALS

1. Need access to library and Internet for research and sharing the information.
2. Need cards, paper, pern, markers for making demonstrative posters and signal cards.
3. Need display board that would include some pictures and cards with adjectives for personal characteristics.

PROCEDURES

1. Setting up tasks for students to be accomplished at the end of the lesson.
2. Ask students questions to assess their prior knowledge.
3. Divide class into groups and give them tasks to work with.
4. Collect the proverbs and sayings about friendship.
5. Organize the students' discussion about friends.
6. Preparing cards with people's individual features.
7. Making a short oral characteristic of a person, using cards with adjectives.
8. Showing students the ways to be good friends.
9. Encourage students to find and recite poems about friendship, sing songs and present an exhibition of drawings of their friends.
10. Making cards with congratulations to their friends from school-partners /Christmas cards/.
11. Discuss with students if pets can be faithful friends. Ask kids to imagine themselves on their pets* places and tell the classmates what they need to feel safe and happy.
12. Presenting mini-projects with the photos and essays about their pets.
13. Awarding the best works with prizes.
14. Preparing projects "My Best Friend", organizing an exhibition.
15. Placing the most interesting essays in the web site.

ASSESSMENT

1. Students have to make projects "My Pet" and "My Best Friend" to be evaluated by the teacher.
2. They will also make an oral presentation of their works and their fellow students and parents will name the best ones.
3. The teacher gives points for kids' activities with his remarks.
4. The results of the contest for the project "My Best Friend" will be announced at school and the winners will be awarded.
5. Give the additional points for hand-made cards.

INTERNATIONAL EXCHANGE

1. Students may ask questions using Internet and give answers, discussed during the lesson, then compare them.
2. Send the cards with congratulations on the occasion of holidays and make new friends through e-mail.
3. Students may use the web site to exchange the best projects or send them in an envelope.

Про Інтернет-гру

Анна ЦИМБАЛЕНКО,
координатор Віртуального центру,
ЗОШ № 5, м. Луганськ

У нашому віртуальному інформаційному просторі з'явилася нова Інтернет-гра. "Народилася" вона на семінарі у Києві, що проводився на початку грудня для працівників Віртуальних центрів (VC) з метою координації їхньої роботи у програмі IREX/IATP—3. Ідею створення Інтернет-гри Віртуальні центри виношували ще з семінару-тренінгу, який відбувся у жовтні 2001 року в місті Броди Львівської області і був організований проектом "Мережа громадянської освіти в Україні" (UkrCEN), а в Києві було вибрано кращі ідеї, розвинено їх та впроваджено в життя.

У ході роботи в програмі IATP—2 більшість центрів усвідомила, що необхідні нові форми розвитку громадянської освіти в Україні, громадянської активності. Пошук таких форм і призвів до створення інтернет-гри, яка проводиться щосереди у чаті програми IATP—3.

Що ж являє собою наша гра? Хто бере участь у ній? Як її знайти?

На всі запитання можна знайти відповіді на сайті, створеному працівниками Центру Програми розширення доступу та навчання в Інтернеті (IATP) у Луганську та відвідувачами луганського Віртуаль-

ного центру. Адреса сайту http://vclg.lep.lg.ua. Там можна знайти правила гри, імена учасників, архів проведених ігор та імена переможців. А ще — кращі фрази та жарти, які з'явилися у процесі боротьби за перемогу. Слід додати, що зараз сайт поки що викладено російською мовою — мовою навчання та спілкування відвідувачів центру, але ми плануємо перекласти його українською з метою розвитку Інтернет-ресурсів в Україні (що особливо важливо для східних регіонів) та англійською, з метою залучення до гри більшої кількості учасників.

Граємо ми щосереди о 16.45 у чаті програми IATP / IREX за адресою http://iatp.org.ua/chats (зайти в посилання "для учасників програми CEN"). Віртуальні центри по черзі готують їх та модерують, рахують набуті бали та визначають переможця.

Зараз триває цикл ігор під загальною назвою "Пізнай Україну". Передбачається, що кожен Віртуальний центр змодерує по 2—3 гри. Під час їх проведення модератор ознайомить усіх зі своїм рідним краєм, з відомою людиною, доля якої так чи інакше пов'язана з містом, де розташований цей центр та ще з якоюсь вільною за вибором центру темою, корисною, на його погляд, для розвитку громадянської освіти в Україні. Протягом цього часу гравці ознайомилися з історією, культурою, архітектурою, географічними особливостями Житомира, Бродів, Луганська, Сум, Комсомольська, Дрогобича, АР Крим.

Запитання до всіх цих ігор збирали вчителі та учні шкіл, викладачі та студенти вищих навчальних закладів, працівники Віртуального та IATP центрів міст. Головною метою у виборі запитань був пошук чогось особливого в історії рідного краю, щоб усі гравці полюбили його разом з нами.

Крім того, ми ознайомилися з біографіями та творчістю В.Даля та І.Труша; ялтинський Віртуальний центр підготував та змодерував гру до Дня Рідної мови, дрогобицький — до виборів, а луганський — до Дня Сміху.

Хотілося б зупинитися на тому, як бере участь в іграх Віртуальний центр Луганська, що це дає школі, де й розташований цей центр.

У грі, присвяченій Луганщині, критеріями до запитань служили їх цікавість, пов'язаність з історією міста, зв'язок минулого із сучасністю. Дійсно, на запитання "Скільки разів Луганськ було перейменовано у Ворошиловград і навпаки?" готової відповіді відразу не дасть ніхто, але якщо згадати певні історичні події, які відбувалися на Луганщині протягом радянських часів, можна легко знайти вірну відповідь. Стосовно відомого в усьому світі лексикографа В.Даля, нам хотілося наголосити на тому, що ця талановита людина має луганські корені (він відомий ще як Козак Луганський) і місто вшановує його. Адже Східноукраїнський національний університет отримав у минулому році право носити ім'я В.І.Даля, а у спеціалізованій школі І—ІІІ ступенів № 5, де знаходиться наш VC, є клас-музей В.Даля та Б.Грінченка.

Оскільки метою відкриття Віртуальних центрів був не тільки розвиток громадянської освіти серед фахівців, а й ліквідація повальної комп'ютерної неграмотності, серед відвідувачів щомісяця проводилися семінари. Тепер семінари мають конкретну спрямованість. Таким чином, емблеми команди луганського VC було виготовлено у ході семінару "Додаткові можливості Microsoft Word", обробка фотографій, що потім було викладено на сайті — "Робота в графічному редакторі Adobe Photoshop", пошук інформації до наступної гри — "Пошук в Internet" тощо.

Гравці, що представляли Луганськ — учні СШ № 5, СШ № 17, СШ № 44 та ін., студенти Луганського комерційного коледжу, Луганського педагогічного та Східноукраїнського національного університетів та їх вчителі.

На наш погляд, така форма роботи у напрямку розвитку громадянської освіти в Україні сприяє розвитку ерудованості, спробі погляду на минуле з точки зору сучасності, застосування своїх знань з географії, біології, мистецтвознавства, що у свою чергу сприяє підвищенню ролі освіти у житті людини в цілому.

Відділ преси, освіти та культури Посольства США

займається питаннями преси і культури, а саме: координує проведення заходів для преси, підтримує зв'язки з громадськістю, керує програмами культурного та освітнього обмінів, надає інформацію про американське суспільство та культуру, розповсюджуючи матеріали українською та англійською мовами, а також забезпечує роботу Інформаційного Центру, Ресурсного центру для викладачів англійської мови, Американської бібліотеки в Києво-Могилянській Академії та Освітнього консультативного центру.

Інформаційні програми

Головна мета Відділу – надавати точну і своєчасну інформацію про Сполучені Штати, акцентуючи увагу на політиці, яку проводять Американський Уряд та, відповідно, Посольство США. Друкована й електронна версія цієї інформації щодня розповсюджується серед журналістів та українських державних урядовців у вигляді «Washington File» – дайджесту офіційних урядових новин з Вашингтона щодо міжнародної політики. Відділ підтримує зв'язки з представниками засобів масової інформації, випускає прес-релізи, організовує прес-конференції, влаштовує супутникові телемости та цифрові телевідеоконференції. Крім цього, Відділ організовує семінари та програми обміну для журналістів, щоб забезпечити розвиток вільної й відкритої преси і вільний потік інформації.

Освітні програми

Обмін інформацією та досвідом між громадянами Сполучених Штатів та України є головним компонентом роботи Посольства США, спрямованої на підтримку побудови громадянського суспільства в Україні. З цією метою Відділ пропонує ряд програм академічних і професійних обмінів. Понад 2000 українців та американців беруть участь у цих програмах щороку. Шляхом відкритих конкурсів проходить відбір учасників на академічні програми для студентів, учителів та професорів, науковців та фахівців переважно у галузі суспільних і гуманітарних наук. Крім того, Відділ координує програму з професійного обміну «Громадські зв'язки» та інші програми для бізнесменів, місцевих урядовців, працівників і представників неурядових організацій. Здійснюється підтримка програм партнерства між університетами та громадськими організаціями, які працюють у сфері охорони довкілля, жіночого лідерства та об'єднання громадян.

Фонд демократії

Це програма малих грантів, що сприяє розширенню демократичних принципів громадянського суспільства в Україні через підтримку конкурсних пілотних проектів від неурядових організацій. Проект повинен мати рекомендаційного листа та підтримку співробітників Посольства США. До проектів, що були заохочені фондом, увійшли проведення семінару молодих політичних лідерів, видання економічного часопису, різноманітні навчальні програми та конференції.

Американські студії, вивчення англійської мови

Діяльність Відділу щодо підтримки викладачів англійської мови здійснюється Ресурсним центром для викладачів англійської мови, який працює в Києво-Могилянській Академії, та включає в себе продаж навчальних книг і касет, підтримку викладацьких конференцій та асоціацій викладачів англійської мови, надання в користування великої колекції відео- й аудіокасет, методичної літератури для вчителів, проведення семінарів спеціалістами з викладання англійської мови. Відділ також підтримує американознавчі конференції та науковців, які цим займаються, забезпечуючи їх необхідними матеріалами та обладнанням.

Наша діяльність також включає в себе підтримку видань американських книг українською мовою, проведення лекцій на актуальні теми спеціалістами та науковцями, сприяння розширеному доступу до Інтернету та розвитку бібліотек.

Центр Інформаційних ресурсів

Центр Інформаційних ресурсів надає інформацію про США – політику, міжнародні відносини, безпеку, військові проблеми, право, економіку, торгівлю та екологію, культуру та освіту. Центр має в своєму розпорядженні бази даних on-line та на лазерних дисках, збірки документів, довідники на традиційних носіях. Центр співпрацює з урядом, журналістами, вченими, представниками ділових кіл, іншими особами та організаціями, що мають професійну зацікавленість в інформації про Сполучені Штати. Центр надає інформацію факсом та електронною поштою, а також телефоном у разі термінової потреби. Ресурси Інформаційного Центру можна використовувати особисто за попередньою домовленістю.

«Вісник програм шкільних обмінів»
видається і розповсюджується
Відділом преси, освіти та культури Посольства США в Україні з 1999 року і виходить 4 рази на рік.
Всі матеріали розміщенні також на веб-сторінці
http://visnik.iatp.org.ua
Менеджер проекту – Наталія ЄРЕМЄЄВА,
помічник аташе з питань культури та освіти
(ел. пошта: visnyk@usinfo.usemb.kiev.ua)

Наша Адреса:
04050, Київ, вул. Глибочицька, 4
Тел.: (044) 490-04-26; 490-04-27
Електронна пошта: info@usinfo.usemb.kiev.ua

Більш детальну інформацію про програми і діяльність Відділу преси, освіти та культури можна знайти, завітавши на нашу Веб-сторінку:
www.usinfo.usemb.kiev.ua

Від редакції. *Ми поважаємо Вашу думку. Погляди авторів статей не обов'язково збігаються з думкою Відділу преси, освіти та культури Посольства США. Ми чекаємо на Ваші ідеї і статті. Посилання на передруки із видання «Вісник програм шкільних обмінів» обов'язкові.*

Видавництво «МІЛЕНІУМ». Тел: (044) 221-79-48. Факс: (044) 244-39-93. E-mail: atol@cctd.kiev.ua